БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 238 (8458)
ОКТЯБРИИН 8
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Гэрэй хэрэгсэл олоор бүтээхэ

Жэл ерэхэ бүри ажалшадаймнай һуудал байдал улам һайжаржа, бүри культурна боложо байна. Илангаяа хүдөө нютагуудта, колхоз болон совхозуудта һүүлэй үедэ шэнэ гэр байра олоор баригдана. Радиоприемник, гоё һайхан стул, шкаф, стол болон гэрэй хэрэгсэлэй унэтэй бусад эд бараа худалдан абахые хүсэгшэд олошоржо байна.

Ажалшадай энэ эрилтые гүйсэдөөр хангахын тулада республикымнай нютагай промышленностиин, олзоборилгын кооперациин системын предприятинууд химда сэнтэй, гоё һайхан диван, стол, хубсаһа хадагалха шкаф, стул, буфет гэхэ мэтые олоор бүтээхэ уялгатай гээшэ. Гэхэ зуура, эдэ предприятинуудай уялгаяа ямараар дүүргэжэ байһаниие хаража үзэхэ хэрэгтэй. Магазинһаа дуратай юумэеэ худалдан абаха аргагүй байһан тухай хүдөө нютагуудһаа олон хүнүүд манай редакцида бэшэһэн байна. Энэ баримта хадаа гэрэй хэрэгсэл үйлэдбэрилдэг предприятинуудай ажалшадай эрилтые гүйсэд хангажа шадаагүй байһаниие гэршэлэн харуулна.

Улан-Удын мебельнэ фабрика республика доторнай гэрэй хэрэгсэл үйлэдбэрилхэ гол база мүн, саашадаашье байха зэргэтэй. Тус предприяти жэл соо олохон мянганай продукци үйлэдбэрилдэг юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ үйлэдбэридөө шэнэ технологи хэрэглэн, дуб модоной фанерээр бүригдэһэн яһала һайн шифоньер хэдэг болоо. Гэбэшье, фабрикын үйлэдбэридэ ехэхэн дутагдал бии. Хүсэд хатаагдаагүй модоор дархалагдаһан комод, шкафуудай һугалганууд үшөө магазиндаа байхадаа гажашадаг, ган габа гараха ушар олон үзэгдэдэг. Тиихэдэ үйлэдбэриинь технологиин һайжаруулагдадаггүй, түрүү дүй дүршэлэй хэрэглэгдэдэггүй дээрэһээ мебелиин үнэ сэн химдаруулагданагүй.

Мебельнэ энэ фабрикые механизированнэ ехэ предприяти болгохо гэжэ хараалагдаһаар хэдэн жэл үнгэрөө. Тэрээн тухай олон суглаа хураал дээрэ ходо хэлсэгдэдэг, тогтоолнуудшье абтадаг. Теэд, нютагай промышленностиин министерство мүнөө болотор энэ асуудалые шиидхэнэгүй.

Дурсагдагша фабрика республикынгаа ажалшадай эрилтые гүйсэд хангажа үшөөл шадахагүй байна. Тиимэһээ аймагуудтахи промкомбинадууд, олзоборилгын артельнүүд энэ асуудал шиидхэлгэдэ гол үүргэ эзэлхэ зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, манай олонхи аймагуудта модоншье элбэг, гэрэй элдэб хэрэгсэлнүүдые олоор бүтээхэ арга боломжо гүйсэд бии. Гансал тэрэ үйлэдбэриие эмхидхэжэ шадаха хэрэгтэй. Кабанскын аймагай «Селенга» гэжэ олзоборилгын артель хуһаар, шанар һайнтай бусадшье модоор фанерэ үйлэдбэрилжэ, тэрээгээрээ гэрэй хэрэгсэлэй гоёлто хэхэ шэнэ технологи хэрэглэхэнь. Тиихэдэ энэ артелиинхид шкаф, буфет гэхэ мэтые хэхэдээ яһала дүршэлтэй болоо, хүдэлмэринь муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй.

Зүгөөр, бусад аймагуудтахи промкомбинат, олзоборилгын артельнүүд гэрэй хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ иимээр эмхидхэжэ шадаагүй байна. Хэдэн жэлэй урда тээ Кяхтын промкомбинат юрын бургааһа угалзатуулан матажа, таатай зохид стул, сэсэгэй табюур, креслэ хэжэ эхилээ һэн. Худалдан абагшад тэдэнииень һайшааһаншье байгаа. Теэд мүнөө Кяхтада тиимэ юумэнэй худалдагдахаяа болиһониинь гэмшэлтэй. Тэрэшэлэн Зэдын, Түнхэнэй промкомбинадууд гэрэй хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ түсэбөө холо дүүргэнэгүй, үйлэдбэрилһэн стол, стулнуудынь шанар муутай дээрэһээ магазинуудта удаан саг соо хэбтэжэ байдаг.

Ажалшадай ажаһуудалда шухала хэрэгтэй хэрэгсэл — химда сэнтэй, гоё һайхан шкаф, диван, стул, шифоньер олоор бүтээхэ саг болоо. Республикымнай нютагай промышленностиин министерствын, «Бурмонпромсоведэй» хүтэлбэрилэгшэд тус асуудал шиидхэхын тулада шухала хэмжээ абаха ёһотой. Тиин нэн түрүүндэ гэрэй хэрэгсэл хэдэг нарин дархашуулые Улан-Удын мебельнэ фабрикын база дээрэ гү, али ондоошье аргаар һурган бэлэдхэхэ хэрэгтэй.

Партиин зарим айкомууд болон аймгүйсэдкомууд промкомбинадай, олзоборилгын артелиин үйлэдбэриие хэрэгсээхэгүй ябадал гаргадаг. Энэ дутагдалнуудые шууд усадхажа, ажалшадта үргэн хэрэглэлэй эд бараа, тэрэ тоодо гэрэй хэрэгсэлнүүдые олоор бүтээдэг болохо тон шухала.

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн улам үргэдэжэ байна. Промкомбинат, олзоборилгын артельнүүдэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд энэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ажалшадта шанар һайнтай гэрэй хэрэгсэл олоор бүтээхын түлөө тэмсэхэ байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум ой модоной промышленностиие хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө ой модоной промышленностиин олон тоото онсо ялгарһан хүдэлмэришэдые, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско хүдэлмэрилэгшэдые орденууд болон медальнуудаар шагнаба. Хамта 4108 хүн шагнагдаа. Тэдэнэрэй тоодо РСФСР-эй ой модоной промышленностиин 3857 хүн, Украинска ССР-эй—102, Белорусска ССР-эй — 71, Грузинска ССР-эй — 14, Литовско ССР-эй —11, Латвийска ССР-эй — 31, Армянска ССР-эй — 5, Эстонско ССР-эй —17 хүн шагнагдаа.

Ой модоной промышленностиин 42 хүдэлмэрилэгшэдтэ, үйлэдбэриин ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө, Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгогдоо.

(ТАСС).

ТАСС-эй мэдээсэл

Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха тусхай бүмбэгэнүүдые бии болгохо зорилготой научно-шэнжэлэлгын, туршан-зохёолгын хүдэлмэри һүүлэй хэдэн жэлдэ Советскэ Союз дотор хэгдэһэн байна.

Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха түрүүшын тусхай бүмбэгэнүүд бүмбэрсэг дэлхэйе шэнжэлхэ Уласхоорондын жэлэй научно-шэнжэлэлгын программатай зохилдуулагдан СССР-тэ табигдаха юм гэжэ мэдээсэгдэһэн байгаа.

Научно-шэнжэлэлгын институдууд, конструкторска бюронуудай оролдосо ехэтэйгээр ажаллаһанай ашаар **дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрожо дабшаха түрүүшын бүмбэгэ бүтээгдээ.** Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха түрүүшын тусхай бүмбэгэ 1957 оной октябриин 4-дэ амжалтатайгаар табигдаа. Тиимэ бүмбэгые агаарта абажа гараһан ракетэ-һомон секунда соо 8 мянга шахуу метр түргөөр дабшаха гэжэ даб дээрэхи мэдээнһээ эли болоо. Мүнөө тэрэ бүмбэгэ газарые тойрон дабшажа үргэлжэлһөөр. Тус бүмбэгые наранай гараха, орохо үедэ, томо болгодог юрын зэмсэгүүдээр (дурамаар, ута трубануудаар, мүн бусадшье приборнуудаар) хаража болохо байна.

Энэ бүмбэгэ, багсаамжын ёһоор, 900 километр дээгүүр дабшаха байна. Тус бүмбэгэ 1 час 35 минутын туршада дэлхэйе нэгэ дахин тойрохо юм. 1957 оной октябриин 5-да—һүниин 1 час 46 минутада, үглөөнэй 6 час 42 минутада (Москвагай сагаар) Москва город дээгүүр хоёр дахин гараха. Октябриин 4-дэ СССР-һээ табигдаһан тусхай бүмбэгын хаагуур дабшажа гараха тухай мэдээсэл саашадаа радиостанцинуудаар ходо дамжуулагдажа байха.

Энэмнай 58 сантиметр диаметртэй, 83,6 килограмм шэгнүүртэй, бүмбэгын түхэлтэй юм. Бүмбэгэ соо радио дамжуулдаг хоёр аппарат тодхогдонхой. Радио дамжуулагшань 20, 005, 40. 002 мегагерц зайтайгаар саг үргэлжэ радио тэмдэг үгэхэ байна. Радио тэмдэгэй долгинойнь утын хэмжээн 15, 7,5 метртэй тэн байха. Дамжуулдаг онһоной хүсэ ехэтэй байһан туладань, тэрэнэй дохёо тэмдэгые олон хүн абаха аргатай байха. Энэнь телеграфна аппарадтал адляар 0,3 секундын зайтайгаар мэдээ үгэхэ болоно.

Советскэ Союзай нютаг нютагай научна станцинууд энэ бүмбэгые адаглан хаража, ябаһан газарыень тэмдэглэн тодорхойлно. Агаарай дээдэ хубиин үдхэн шэнгэнэйнь хүсэд мэдэгдээгүй дээрэһээ, бүмбэгын хэды шэнээн саг соо агаарта дабшажа ябаха, үдхэн агаар руу орохонь мэдэгдэнэгүй. Тус бүмбэгэ хүсэнэйнгөө барагдахада, үдхэн агаар худар оробол туйлай түргөөр дабшадаг туладаа газарһаа дээшэ хэдэн арбаад километр шаташаха гэжэ багсаагдана.

Ракетээр планетэнүүдтэ хүрэхэ арга боломжые Россин элитэ ехэ эрдэмтэ К. Э. Циолковский 19-дэхи зуун жэлэй һүүл багта научна талаарнь элирүүлэн тодоруулһан байгаа.

Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха түрүүшын тусхай бүмбэгын агаарта табигдаһан ушар дэлхэйн наука, культурын хүгжэлтэдэ ехэ туһа нэмэри болохо байна. Иимэ ехэ үндэрэй агаарые научна талаарнь шэнжэлхэ гээшэ планетэнүүд хоорондохи агаарые, наранай системэдэхи планетэ болохо манай дэлхэйе шэнжэлхэ хэрэгтэ угаа ехэ удхашанартай.

Советскэ Союз бүмбэрсэг дэлхэйе шэнжэлхэ Уласхоорондын жэлэй туршада дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрохо үшөө хэдэн бүмбэгэ табихаар һанамжаланхай. Саашадаа табигдаха тусхай бүмбэгэнүүд хэмжүүрээрээ һураггүй ехэ, нилээд хүндэ байха. Тэдэ бүмбэгэнүүдэй табигдахада, научна шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно.

Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха тусхай бүмбэгэнүүд планетэнүүдтэ ниидэжэ ошохо арга боломжо бии болгохо байна. Шэнэ, социалистическэ обществын сүлөөтэ, ушар ёһо мэдэхэ хүнүүдэй ажалай ашаар хүн түрэлтэнэй хүсэл эрмэлзэлгын бодото дээрээ бэелүүлэгдэхые нюдөөрөө хараха зол хуби мүнөө сагайхидта тудаа.

Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха тусхай бүмбэгэ тухай

Дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон дабшаха түрүүшын тусхай бүмбэгэ Советскэ Союзда октябриин 4-дэ табигдаба гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Тусхай бүмбэгэдэ тодхогдоһон радиопередатчигтай холбоо барисаа байгуулһан тухайгаа олон тоото радиостанцинууд, радиодо дурлагшад телеграмманууд соогоо мэдээсэнэ.

Радиодо дурлагшад нүхэд Дутко, Виноградова, Михеев, Ермолаев, Макаров, мүн бусад хүнүүд Киевһээ, Ленинградһаа, Москваһаа, Самаркандһаа, Иркутскһаа, Хабаровскһаа һонин мэдээсэлнүүдые дуулгаа.

Советскэ Союзай нютаг бүхэндэ ажаһуудаг радиодо дурлагшадһаа мүнөө үедэ олон мянган мэдээсэл абтаа. Эдэ мэдээсэлнүүдынь научна угаа ехэ удхашанартай юм. Энэ баян материал согсологдожо байна. Тусхай бүмбэгэ мүнөө ниидэжэ үргэлжэлһөөр. Радиостанцинь һайнаар хүдэлнэ.

Тбилисидэ, Свердловскдо, Магаданда ажаһуудаг радиодо дурлагшадһаа һүүлшын телеграмманууд абтаа. Тусхай бүмбэгэ 17 часта Урда Америка дээгүүр дабшан гараа.

***

Тусхай бүмбэгэ октябриин 5-да Москвагай сагаар 12 час 4 минутада урдахи широтагай 28-дахи градусаар, зүүн долготагай 24-дэхи градусаар Иоганнесбург город дээгүүр (Урда Америка) дабшан гараа. Тусхай бүмбэгэ октябриин 5-да 1 час 46 минутада Москва город дээгүүр дабшан гараһанһаа хойшо дэлхэйн бүмбэрсэгые 6,5 дахин тойроо. Тусхай бүмбэгэ, тодорхойлогдоһон мэдээнэй ёһоор, дэлхэйе 1 час 36,2 минутада тойрон дабшана. Тусхай бүмбэгын радиостанцинь 20,005, 40,002 мегагерцын зайтайгаар радио тэмдэг үгэнэ.

Тусхай бүмбэгэ Москвагай сагаар Европа, Азиин иимэ городууд дээгүүр дабшан гараа:

Октябриин 5-да

Гуанжоу дээгүүр — 17 час 41 минутада

Магадан дээгүүр — 17 час 52 минутада

Калькутта дээгүүр—19 час 16 минутада

Улан-Батор дээгүүр — 19 час 23 минутада

Карачи дээгүүр — 20 час 54 минутада

Алма-Ата дээгүүр — 20 час 58 минутада

Багдад дээгүүр — 22 час 32 минутада

Октябриин 6-да

Якутск дээгүүр — 0 час 25 минутада

Прага дээгүүр — 1 час 49 минутада

Рига дээгүүр — 15 час 51 минутада

Москва дээгүүр — 1 час 52 минутада

Осло дээгүүр — 3 час 27 минутада

Рангун дээгүүр — 5 час 28 минутада

Бандунг дээгүүр — 5 час 35 минутада

Ленинград дээгүүр — 6 час 49 минутада

Москва дээгүүр — 6 час 50 минутада

Бомбей дээгүүр — 7 час 3 минутада

Дамаск дээгүүр — 8 час 34 минутада

Манчестер дээгүүр — 10 час 5 минутада

Париж дээгүүр — 10 час 6 минутада

Рим дээгүүр — 10 час 9 минутада

Америкын Холбоото Штат дээгүүр тусхай бүмбэгэ иимэ сагта дабшан гараа.

Октябриин 5-да

Галифакс дээгүүр — 14 час 52 минутада

Детройт дээгүүр — 16 час 30 минутада

Вашингтон дээгүүр — 16 час 31 минутада

Тусхай бүмбэгын дабшан гараха замын саг үргэлжэ мэдээсэгдэжэ байха юм. Тусхай бүмбэгые адаглан харахые хүсэһэн астрономууд дурлагшадта, мүн радиодо дурлагшадта иимэ мэдээсэл туһатай байха.

Олон тоото радиостанцинууд, оптическа приборнуудтай 66 пункт, олон тоото радиодо дурлагшад тусхай бүмбэгые адаглан харана.

Республикын колхозууд болон совхозуудта таряа хуряалгын ябаса тухай

1957 оной октябриин 5-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Аймагууд	Орооһото культурануудые хуряалга	Хартаабха хуряалга	Овощь хуряалга
Хориин	100,0	100,0	100,0
Хэжэнгын	99,9	100,0	73,5
Закаменай	99,5	100,0	52,3
Кударын	97,1	86,7	61,0
Заиграйн	96,6	100,0	80,6
Б-Кударын	94,6	85,0	64,7
Бичурын	94,6	88,4	74,7
Яруунын	93,4	100,0	100,0
Прибайкальска	92,1	100,0	100,0
Курумканай	91,7	97,8	81,8
Тарбагатайн	90,9	100,0	48,5
Ториин	89,7	90,7	98,1
Мухаршэбэрэй	89,5	99,3	49,4
Түнхэнэй	88,6	96,4	52,5
Иволгын	86,2	100,0	98,6
Кяхтын	85,9	100,0	79,9
Баргажанай	84,7	88,9	64,7
Сэлэнгын	82,4	100,0	66,6
Зэдын	79,7	96,5	100,0
Кабанскын	79,6	93,0	43,2
Баунтын	—	—	—
Ахын	—	—	—
Хойто-Байгалай	—	—	—
СОВХОЗУУД:			
Яруунын	100,0	87,5	100,0
«Эрдэм»	100,0	100,0	21,7
Хориин	99,7	98,0	100,0
Боргойн	94,9	97,6	100,0
Кяхтын	87,4	100,0	100,0
Сэлэнгын	79,0	80,0	66,6
Бичурын	67,6	90,3	12,5

—✪—

Республикын колхозууд болон совхозуудта тэжээл бэлэдхэлэй ябаса тухай

1957 оной октябриин 5-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Үбһэ һуриһалгэ	Силос даралга
Б.-Кударын	97,5	43,5
Бичурын	75,5	21,7
Кабанскын	68,1	33,3
Закаменай	67,2	34,2
Ториин	65,4	42,5
Иволгын	63,1	46,0
Заиграйн	62,9	28,9
Хэжэнгын	62,1	47,5
Сэлэнгын	58,4	60,6
Кударын	57,0	60,6
Тарбагатайн	56,9	26,3
Яруунын	56,8	26,7
Мухаршэбэрэй	56,3	28,9
Баргажанай	55,4	65,9
Кяхтын	55,0	40,7
Курумканай	48,7	24,4
Прибайкальска	48,0	38,2
Хориин	47,5	55,0
Түнхэнэй	45,0	46,5
Зэдын	40,7	38,5
Баунтын	—	—
Ахын	—	—
Хойто-Байгалай	—	—
СОВХОЗУУД:		
Яруунын	67,9	86,0
Бичурын	51,5	17,2
Хориин	36,1	60,9
Кяхтын	25,6	73,5
«Эрдэм»	19,6	41,6
Сэлэнгын	19,4	122,1
Боргойн	12,5	49,5

Түрэл орон доторнай

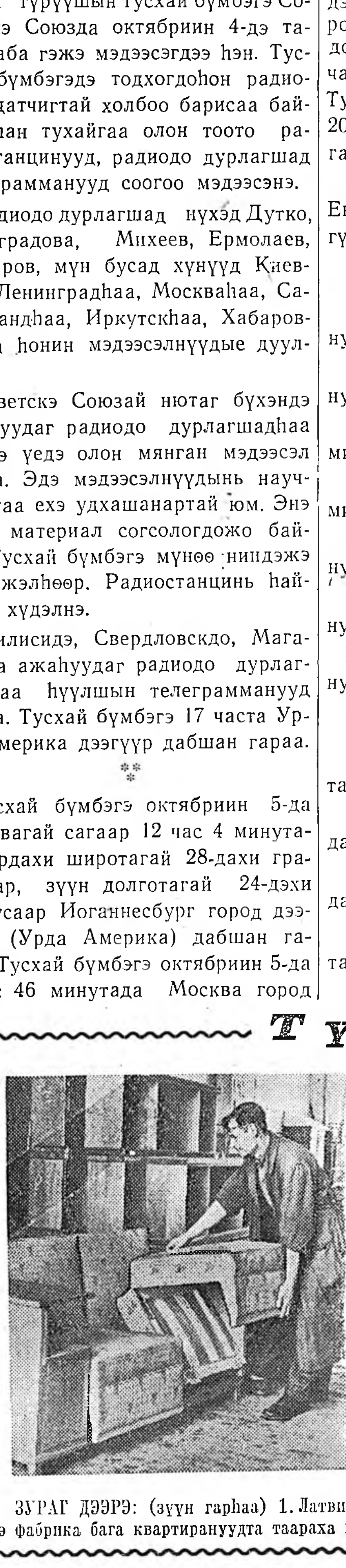

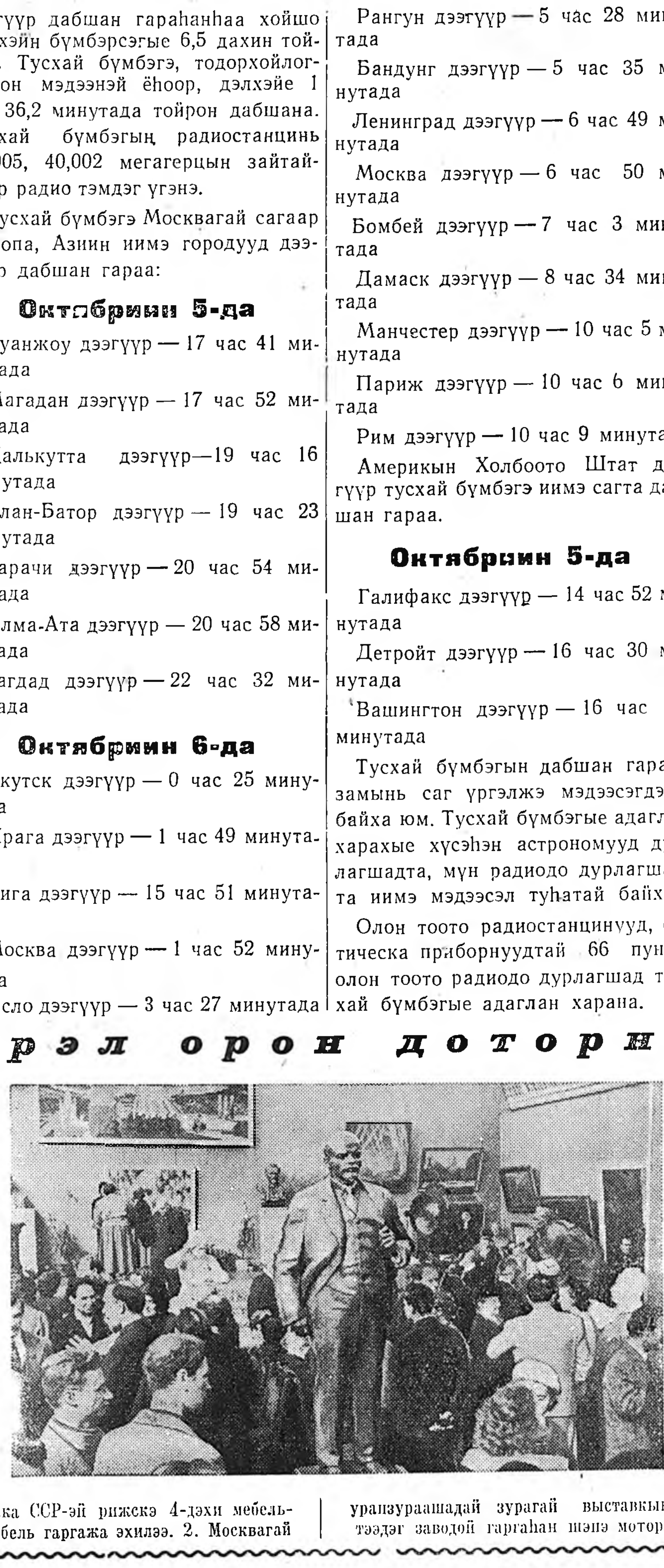

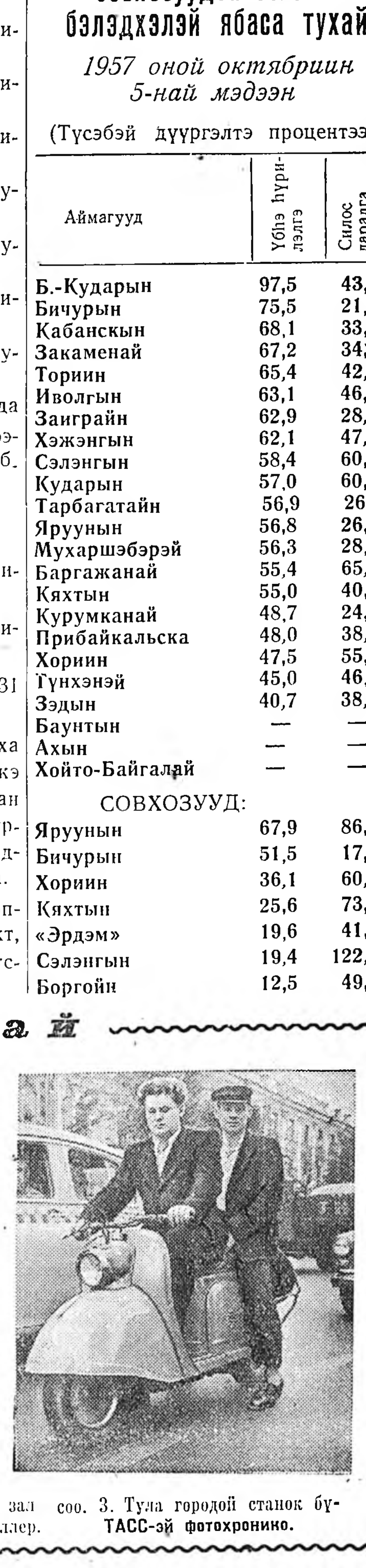

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) 1. Латвийска ССР-эй рижскэ 4-дэхи мебельнэ фабрика бага квартирануудта таараха мэбель гаргажа эхилээ. 2. Москвагай уранзураашадай зурагай выставкын зал соо. 3. Тула городой станок бүтээдэг заводой гаргаһан шэнэ мотороллер.
ТАСС-эй фотохронико.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Коммунистнуудай дурадхалнууд бэелүүлэгдэнэ

Маҥай районой партийна эхин организацинууд КПСС-эй XX съездын заабаринуудые бэелүүлэн, партийно-эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэридэ ехэ анхарал табидаг боложо, ажаҺын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ ажалшадай эршэ хүсые элсүүлхэ үүргэеэ нилээд Һайнаар дүүргэнэ. Энэнь предприятинуудай хүдэлмэриин дүнгүүдҺээ элеэр харагдана. Жэшээнь, районой предприятинуудай коллективүүд октябриин Һайндэрэй хүндэлэлдэ мүрысэн, түсэбҺөө гадуур 32 миллион түхэригҺөө дээшэ продукци бүтээн гаргаа. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Бүтээн гаргадаг продукциин өөрынь үные химдаруулҺанай ашаар 5 миллион түхэригэй алмалта хэгдээ. Капитальна барилгада ҺомологдоҺон мүнгэ зөөри яҺала Һайнаар хэрэглэгдэжэ байнхай.

Эдэ дүнгүүд бэлэхэнээр туйлагдаагүй. Эдэ бүгэдэдэ партийна эхин организацинуудай үүргэ ехэ гээшэ. Районой олохон партийна эхин организаци КПСС-эй XX съездҺээ хойшо хүдэлмэреэ Һураггүй Һайжаруулаа гэжэ тэмдэглэхээр. Энээнэй ашаар коммунистнарай эдэбхи дээшэлжэ, тэдэнэр хэрэг ажалдаа туҺатай зүб шүүмжэлэл хэдэг, ажаҺын хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табидаг болоо.

Эхин организацинууд партийна суглаан дээрэ баталан абаҺан шиидхэбэринүүдээ хүсэндэнь хүргэхые оролдодог болоо.

Парторганизацинууд тоосооto-Һунгалтынгаа суглаан дээрэ баталан абаҺан шиидхэбэринүүдээ бэелүүлхын тулада илангаяа ехэ оролдолго гаргаха зэргэтэй. Яахадааб гэхэдэ, эдэ шиидхэбэринүүд дотор парторганизациин хүдэлмэриин жэлэй дүнгүүд согсологдожо, дутагдалнууд элирүүлэгдэнэ, саашадаа ажал хэрэгээ урагшатайгаар ударидаха хэмжээнүүд хараалагдана гээшэ. Энэ талаар олохон эхин организацинуудта Һургаал абахаар жэшээнүүд бии. Тэдэ парторганизацинуудта тоосооto-Һунгалтын суглаан дээрэ коммунистнуудай оруулҺан дурадхалнуудые, тэдэнэй шүүмжэлхы ажаглалтануудые анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзөөд, ээлжээтэ суглаанай болоходо партбюро болон секретарьнар хэҺэн юумэ тухайгаа тоосодог байна. Жэшээлхэдэ, ПВЗ-гэй паровоз хабсаралгын цехын коммунистнар партийна суглаан дээрэ ажалай эмхидхэл, түсэблэлгэ Һайжаруулха, механигуудай группын хүдэлмэриие Һэргээхэ тушаа дурадхалнуудые оруулҺан байгаа. Мүн партбюро комсомолшуудай ажал хэрэгые муугаар хүтэлбэрилнэ гэжэ тэндэ шүүмжэлэгдэҺэн байха юм.

Партийна бюро эдэ ажаглалта болон дурадхалнуудые миин орхёогүй, тэдэниие бэелүүлхын тулада хэдэн хэмжээнүүдые абажа хүсэндэнь хүргэҺэн байна. Гэхэ зуура, хараалҺан хэмжээнүүдээ бэелүүлхэ хэрэгтэ партбюро жиирэй коммунистнарые, партийнабэшэ хүдэлмэришэдые, профсоюзна болон комсомольско организацинуудые элсүүлэн хабаадуулҺан байха юм.

Партбюро цехын комсомолшуудай ажабайдалда анхаралаа ехээр табидаг болоо. Комсомолшууд болон залуушуулай суглаанууд үнгэргэгдэжэ, тэндэ коммунистнар байлсаҺан, залуушуулай эрилтэ, хэрэглэмжэ элирүүлэгдэҺэн байгаа. Энээнэй ашаар партбюро коллективэй дунда ажалай журам Һайжаруулаа. Мүн цехын ажал хэрэгшье урагшатайгаар бүтэдэг болоо. Цехын коллектив паровозно цехүүдэй хоорондо дэлгэрҺэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлэн, дамжуулгын Улаан туг барижа ябана.

Мүн энэ заводой шэрэм шудхалгын цехын парторганизаци суглаан дээрэ баталан абаҺан шиидхэбэреэ бэелүүлхэ гэжэ ехэ оролдодог байна. Партбюро суглаанай хараалҺан ямар нэгэ хэмжээ бэелүүлхэдээ партийна группануудай хабаадалгатайгаар шиидхэдэг болонхой.

Партийна организацинууд суглаанай шиидхэбэриие бодотоор бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ зуураа, үйлэдбэриин асуудалнуудые гүнзэгыгөөр мэдэдэг боложо, шэнэ техникэ хэрэглэхэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ Һаад ушаруулҺан юумые саг соонь усадхана. Энээн тушаа хэдэн жэшээ харуулжа болоно. ПВЗ-гэй, паровозно депогой, түмэр замай узелай партийна организацинууд баталан абаҺан шиидхэбэринүүдээ бэелүүлхэ зуураа, ажаҺын хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар хэдэн Һайн хэмжээнүүдые бэелүүлээ. Тэдэнэй тоодо техническэ болон экономическа конференцинүүд, ажалай эмхидхэлые хаража үзэлгэ, уралан нарижуулгын хэрэгые Һэргээлгэ гэхэ мэтэ хэмжээнүүд оролсоно.

Тоосооto-Һунгалтын суглаанай шиидхэбэриие бэелүүлхэ талаар Улан-Удэ станциин вагонно участогай партбюро Һайшаахаар дүршэлтэй болоҺон байна. Коммунистнарай дурадхалнуудые, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хүсэндэнь хүргэхын тулада партбюро тусгаар хэмжээ хараалҺан юм. Тиигээд тэдэ хэмжээнүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байҺаниинь удаадахи суглаанууд дээрэ ходо хэлсэгдэжэ байдаг. Жэшээнь, манай участогта профсоюзна хүдэлмэри муугаар табигданхай, местком үүргэеэ муугаар дүүргэнэ гэжэ коммунистнар шүүмжэлҺэн байгаа. Партбюро месткомой хүдэлмэридэ бодотоор туҺалба. Тиин профсоюзна организациин үүргэ дээшэлжэ байнхай. Местком хүдэлмэришэдые гэр байраар хангаха асуудалые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо. Участогай хүдэлмэрилэгшэд өөҺэдынгөө хүсөөр 8 квартиратай байра барижа байнхай. Түсэбшье Һайнаар дүүргэгдэнэ. Вагон заҺабарилагшад Октябриин Һайндэрэй хүндэлэлдэ 40 вагон түсэбҺөө гадуур заҺабарилжа гаргаха уялгаяа Һайнаар дүүргэжэ байна.

Дээрэ хэлэгдэҺэн партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүршэлые харахада тогтоолоо бэелүүлхэ хэрэгтэ партбюро болон секретариин үүргын угаа ехэ байҺаниинь элирнэ. Ажал хэрэгээ урагшатайгаар ябуулхын тулада хамтаараа хүтэлбэрилхэ партийна ёҺо гуримые нарин нягтаар бэелүүлхэ ушартай болоно. Зүгөөр олон ушарта энэ нангин ёҺо гурим муугаар сахигдадаг гээшэ. Энээн дээрэҺээ боложо, шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаха ябадал гарадаг. «Металлоширпотреб» болон мотор заҺабарилгын заводуудта, ПВЗ-гэй зарим цехүүдтэ, «Коминтерн» болон Чкаловай нэрэмжэтэ артельнүүдтэ шиидхэгдээгүй шухала асуудалнууд бии. Эдэ предприятинууд Һулаар хүдэлмэрилнэ. Арга боломжонуудынь гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй, дэмы ехэ гаргашанууд гаргагдана. Гэбэшье, эндэхи партийна эхин организацинууд дутагдалнуудтайгаа эбсэшоод, коммунистнарай эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлнэгүй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри Һулаар ябуулна. Зарим парторганизацинууд коммунистнарай дааҺан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгатай байха тухай эрилтэ табинагүй.

Эдэ болон бусад дутуу дундануудые түргэнөөр усадхахын тулада партиин райком нэн түрүүн эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэриие Һайжаруулха байна.

Эмхидхэлэй хүдэлмэриие Һайжаруулха тушаа партиин айком хэдэн хэмжээ хараалаа. Парторганизацинуудай секретарьнарай, тэдэнэй орлогшонорой, группарторгнуудай Һуралсалые Һайнаар эмхидхэхэ шухала болонхой.

Мүнөө промышленность болон барилга эрхилхэ хэрэгые шэнэдхэн хубилгаад байхада партийна организацинууд хэрэг ажалаа гүнзэгыгөөр мэдэжэ хүтэлбэрилхэ, олониитын хүсэндэ ехээр түшэглэхэ зэргэтэй. Тиимын тула нэн түрүүн бүхы коммунистнарай эдэбхи хэшээлые дэбжээхэ, партийна шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хаҺа сагтань шалгажа байха шухала байна.

П. Ножкин, КПСС-эй Железнодорожно райкомой секретарь.

Политкружогуудай түрүүшын заняти

Бурмонкоопсоюзай правлениин коммунистнууд, комсомолшууд болон партийнабэшэ эдэбхитэд эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй клубта октябриин 1-дэ олоороо сугларжа, партийна Һуралсалай түрүүшын занятида хабаадалсаа. Политэкономи, тодорхой экономико, партиин түүхэ шудалха кружогуудай Һурагшад—хамта 36 хүн сугларжа, нэгэдэхи лекци шагнаа. «Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин илалта. СССР-тэ пролетариадай засагай тогтон бэхижэҺэн тухай» гэҺэн темээр пропагандист нүхэр Батаровай уншаҺан лекциие кружогойхид Һонирхон шагнаа. Кружогто Һурагшад лекциин дүүрэҺэнэй Һүүлээр олон асуудал Һуража, тодорхой харюу абаа.

Агууехэ Октябриин революциин 40 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гэй пропаганда, агитациин таҺагай гаргаҺан тезисүүдээр 2-дохи, 3-дахи занятида яажа бэлэдхэхэб, ямар ном уншахаб гэжэ пропагандист хэлэжэ үгөө.

К. Данилов.

Агууехэ Октябриин 40 ойн хүндэлэлдэ

Шихтэ Һайнаар буйлуулна

Шэл шанахын тулада нэн түрүүн технологическа заабариин ёҺоор хэрэгтэй кварцева элҺэ, калценированнэ содо, сульфат болон бусад зүйлнүүдые тааруулан буйлуулха хэрэгтэй. Улан-Удын механизированнэ шэлэй заводой буйлуулгын цех Һүүлэй үедэ энэ хүдэлмэридөө шэнэ амжалта туйлажа байна. Октябриин Һайндэрэй улам ойртожо байҺан дээрэҺээ цехын хүдэлмэришэд мүрысөөндэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсан заводойнгоо үйлэдбэриие Һайн шанартай шихтээр хангахын түлөө оролдоно.

ЦеҺын хүдэлмэришэд өөҺэдынгөө уялгые Һайнаар ойлгоҺон дээрэҺээ заводойнгоо үйлэдбэридэ зааханшье Һаад ушаруулхагүйе оролдоно. Тиин суүдхэ соо 148 тонно шихтэ буйлуулха нормоёо 160 тонно хүрэтэр үлүүлэн дүүргэнэ.

—Алдарта Октябриингаа 40 жэлэй ойе ажалай шэнэ бэлэгээр угтаха гэжэ шиидэнхэйбди,—гэжэ цехын начальник Ромазан Таштамиров хөөрэнэ.—Теэд зориҺон хэрэгнай муу бэшээр бэелүүлэгдэжэ байна. Сүүдхэ бүхэндэ хэдэн арбаад тонно шихтэ нормоҺоо гадуур буйлуулнабди.

Тэрэшэлэн заводой бусад цехүүдэй хүдэлмэришэд абаҺан уялгаяа дүүргэхын түлөө шангаар тэмсэнэ. Шихтэ буйлуулха зүйлнүүдые бутаруулан тээрэмдэгшэд халаан бүхэнэйнгөө нормые холо үлүүлэн дүүргэнэ. Ажалай новатор нүхэр Зайцев цехынгээ механизмуудые таҺалгаряагүй хүдэлмэреэр хангахын тулада заҺабарилгые Һайнаар хэнэ. Хүдэлмэришэд А. Креховец, О. Мехальчук болон бусад Һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаҺанҺаа хойшо ажалайнгаа бүтээсые ехээр дээшэлүүлнэ.

В. Попов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн О. В. Кожин[а] ажаллажа байна. Л. Хайдуровай фото.

Комбинат доторoo түрүүлэгшэд

Бурят-Монголой совнархозой Зэдын комбинадай хүдэлмэришэд Эхэ оронойнгоо промышленностьда шухала хэрэгтэй үнэтэ металл—молибден болон вольфрам ехээр үгэхын түлөө шангаар тэмсэжэ байна.

Һүүлшын хэдэн Һарын турша дотор Первомайска руднигай молибден малтагшад комбинадайнгаа хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрҺэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүү Һуури эзэлжэ ябана. Нүхэр Шульгинай хүтэлбэрилдэг бригада оньҺото техникээ Һайнаар ашаглан, молибден малтаха Һара бүриингөө даалгабариие 247 процент дүүргэнэ.

Профсоюзай рудком болон партийна организаци үнгэрэгшэ сентябрь Һарын хүдэлмэреэр социалистическэ мүрысөөнэй дүн Һаяхан гаргаба. Руднигай хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрҺэн мүрысөөндэ нүхэд Шульгин, Ермолаев, Кузнецов гэгшэдэй бригаданууд түрүү Һуури эзэлжэ Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэбэ.

П. Скрипкин.

Агууехэ ойдо бэлэг болгон

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гээшэ предприяти бүхэнэй үйлэдбэриин гол зорилго болоно. АжаҺын энэ шухала зорилго миил өөрөө туйлагдаха хэрэг бэшэ. Тэрэниие бэелүүлхын тулада доторой бүхы арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй бшуу.

Манай Хандагайн леспромхоз мастерска 6 участогтай юм. Эдэ участогуудай модошод хамтадаа жэл соо 50 мянгаҺаа дээшэ кубометр модо бэлэдхэн шэрэхэ түсэбтэй. Гүрэнэй энэ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада нэн түрүүн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхые леспромхозоймнай дирекци, партийна организаци оролдоно. Тиин үнгэрэгшэ хабарҺаа хойшо ажалай эмхидхэлые Һайжаруулхын зорилгоор хэдэ-хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлнэбди. Түрүүшын үедэ мастерска нэгэ участогай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгахын тулада модые отолоод, өөҺэдөө таллуулха тусхай звенонууд байгуулагдааҺэн. Тиихэдэ нүгөөдэ участогта модо отолхо хүдэлмэриие нэгэ хүн хэдэг болоо. Эдэ хоёр участогай хүдэлмэриие жэшээд харахада, ажалайнь бүтээсэ юрын участогуудайхиҺаа Һураггүй дээгүүр байгаа. Участогай хүдэлмэриие иигэжэ эмхидхээд байхада, мүн механизмуудшье бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг болоо. Жэшээнь, модо отолдог хүн, нормоёо 195 процент дүүргэхэ, нэгэ трактор модо таллуулхадаа техническэ нормоёо 34 процентээр үлүүлхэ байҺаниинь элирүүлэгдээ. Хэмагай эсэстэ участогай модошодой хүдэлмэриин дүүргэлтэ үдэр соо бэлэдхэгдэҺэн модоной тоогоор гаргагдадаг болоҺон байна. Энэ ушарта хүдэлмэришэд өөр өөрынгөө урдахи[...] хараад ябангүй, хамтадаа даалгабаряа заатагүй дүүргэхые оролдо[...]но.

Ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилхын тулада модоной гэшүү[...]Һэ тайраха хүдэлмэриие гансахан дээдэ складта хэдэг болонхойбди. ТиимэҺээ гэшүүҺэ тайрадаг тусха[...] хюрөө үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Модо бэлэдхэлгэ, шэрэлгын хүдэлмэриие бүхыдэнь механизацилхын тулада мастерска участок бүхэн бульдозер[...]той байха зэргэтэй. Тэрэ бульдо[...]зероор модо отолхо газарые урид бэлэдхэжэ, трактор болон автомашинануудай ябаха харгыҺаа эхи[...]лээд, дээдэ складай түхеэрэлгэ хү[...]рэтэр ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Энэ ушарта участогай модошод [...]нэ газарта ерэхэдээ Һаадгүйгөөр [...]сэхэ хүдэлмэрилжэ орохо бшуу. «Забайкаллес» комбинадай хүтэлбэрилэгшэд энэ байдалые мэдэжэ б[...]гаад, харгы бариха зэр зэмсэгээ[...] муугаар хангана.

Манай леспромхозой модошод, ин[...]женерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө иимээр оролдожо байна. Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ой[...] Һайндэртэ бэлэг болгон, барилгын модо гүрэндөө ехээр үгэхэ гэҺэн нэгэн эрмэлзэлгэтэйгээр модошод бүхэн хүдэлмэрилнэ. ҮнгэрҺэн [...] Һара соо модо шэрэхэ түсэб[...] горьтойгоор үлүүлэн дүүргэгдэжэ[...] арадай ажахын хэрэгсэлдэ хэдэ[...] арбаад мянган кубометр модон т[...]сэбҺөө гадуур үгтэбэ.

А. Григорьев, Хандагай[н] леспромхозой парторганизаци[ин] секретарь.

Германидахи эб найрамдалай, социализмын хүсэнэй түшэг тулгуури

Найман жэлэй саада тээ, 1949 оной октябриин 7-до, Германиин столица Берлиндэ Германска Демократическа Республикын байгуулагдаҺан тухай соносхогдоо Һэн. Германиин түүхэдэ анха түрүүшынхеэ хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэнэй — ГДР-эй байгуулагдаҺан ушар, бүхы немец арадай хуби заяанда шиидхэхы удхашанартай байхаҺаа гадна, Европын түүхэдэ шэнэ үе нээгээ. Германска милитаризм Зүүн Германида ээзрхэхээ болёо. ГДР-эй ажалшад Германиин Социалистическэ нэгэдэмэл партиин хүтэлбэреэр шэнэ, социалистическэ общество байгуулна. ГДР-эй дайсадай хоро хүргэхэеэ хэды оролдобошье республикын гүрэнэй, ниитын байгуулалта, арадай демократическа гуримынь хэзээ хэзээнэйхиҺээ бэхижэжэ байна.

Германиин Социалистическэ нэгэдэмэл парти хадаа марксистско-ленинскэ Һургаалые шүүмжэлхэеэ ҺэдэгшэдтЭ шанга харюу үгэхэ зуураа, гэшүүдээ эмхидхэн жагсаана, идеологическа нэгэдэлээ улам бэхижүүлнэ. СЕПГ-гэй хүтэлбэреэр Демократическа Германиин национальна фронт бүри батажаа. Энэ фронтдо политическэ 5 парти, бүхы зоной хабаадалсадаг хэдэ хэдэн ниитын эмхинүүд оролсоно. 1957 оной июниин 23-да нютагуудтахи арадай түлөөлэгшэдые ҺунгаҺан Һунгалтануудай дүн хадаа эб найрамдалай, демократиин, социализмын түлөө тэмсэлдээ ГДР-эй ажалшадай нэгэдэн жагсаҺые гэршэлэн харуулна. Тэдэ Һунгалтануудай үедэ Һунгагшадай 99 гаран процентнь Национальна фронтын кандидадуудай түлөө дуугаа үгөө.

ГДР-эй ажалшад республикынгаа тогтоҺон үдэрые эдэбхи үүсхэлтэйгээр, Германиин Социалистическэ нэгэдэмэл партиие тойрон бүри нягта жагсаалтайгаар угтажа байна.

***

Арадай ажабайдалдахи 8 жэл — түүхын тон богони болзор мүн. Гэбэшье, ГДР эдэ жэлнүүдтэ ехэ юумэ хээ. Социализм байгуулха хараа бодолоор зоригжоҺон ГДР-эй ажалшад арадайнгаа ажахые хүгжөөлгын талаар ехэ амжалта туйлаа. Тиихэдээ тэдэнэр нилээд ехэ түбэг бэрхэшээлнүүдые дабан гараа. Яахадааб гэхэдэ, ажахынь дайнда ехээр ҺандаргагдаҺан, Германи хоёр болгон хубаарҺан байна. ГДР-эй газар дээрэ үсөөхэн предприятинууд үлэҺэн юм. Промышленностьда заатагүй хэрэгтэй болодог түүхэй эд—шулуу нүүрҺэн, түмэрэй руда ГДР-эй газар дээрэ үгы байгаа.

ГДР мүнөө хүгжэнги индустритай гүрэн болоо. Промышленностинь республикын арадай ажахын бүтээн гаргадаг бүхы продукциин табанайнь дүрбэн хубиие гаргана. Дайнай урда тээхи 1936 онтой сасуулбал промышленна продукцинь 2,2 дахинҺаа ехээр гаргагдадаг болоо. ГДР промышленна продукци гаргалгаараа Европодо табадахи Һуури эзэлнэ. Электроэнерги абалгаар хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Баруун Германиие, Франциие ахижа гараа. Боро нүүрҺэ абалгаараа ГДР дэлхэй дээрэ 1-дэхи Һуури эзэлнэ. Республикада машина бүтээлгэ, илангаяа станок бүтээлгэ ехээр хүгжөө. Арадай засагай жэлнүүдтэ республикада станок бүтээлгын 6 томо завод бүтээгдээ. ГДР-тэ жэл бүри элдэб зүйлэй 20 мянган станок бүтээгдэнэ. Энэнь Франци, Швейцари хоёрой жэл бүри бүтээн гаргаҺантай адли болоно.

ГДР-эй хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенци 1956—1960 онуудта республикын арадай ажахые хүгжөөхэ 2-дохи табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө ажаллана. Хоёрдохи табанжэлэй түсэбэй хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байҺыень иимэ тоо баримта гэршэлэн харуулха байна. Республикын промышленность 1956 оной түрүүшын хахадайхида орходоо 1957 оной түрүүшын хахадта 8 процентээр ехэ продукци гаргаа. ГДР хадаа капиталистическэ ямаршье гүрэндэ орходоо экономическа талаараа түргөөр хүгжэнэ.

СЕПГ, тэрэшэлэн ГДР-эй правительство арад зоной ажаҺуудалые Һайжаруулха асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Үргэн хэрэглэлэй эд бараанай сэнгэй нэгэтэ бэшэ химдарҺанай, ажалшадай байдалые Һайжаруулха тушаа бусадшье хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэҺэнэй ашаар хүдэлмэришэд болон албахаагшадай салин хүлҺэниинь 1950 онтой жэшэбэл 50 процентээр дээшэлээ. Шухала хэрэгтэй эдеэ хоол Һүүлшын зургаан жэлэй турша соо 2,5 дахин ехээр наймаалагдадаг болоо. Социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта, тэрэшэлэн элүүрые хамгаалгада ехэ зөөри гаргашалагдана.

Шэнэ ажабайдал байгуулхын тулада түбэг бэрхэшээлнүүд, дутагдалнууд гарадагынь элитэ. ГДР-эй хүдөө ажахы удаанаар хүгжэнэ. Боро нүүрҺэнэй хэды ехээр малтан абтабашье, электроэнергиин нилээд ехээр гаргагдадаг болобошье, арадай ажахы түлишөөр, электроэнергээр үшөөл дутамагаар хангагдана. Үргэн хэрэглэлэй зарим эд бараан арад зоной эрилтые хүсэд хангажа шаданагүй. Саг зуурын эдэ дутагдалнууд ябууд дундаа усадхагдана.

***

ГДР хүгжэнги индустритай гүрэн байҺан туладаа металл, шулуу нүүрҺэ, кокс, нооҺо, хүбэн, хлопок гэхэ мэтые хари гүрэнүүдҺээ ехээр асарха баатай болоно. ТиимэҺээ республикын правительство гадаадын худалдаа наймаанда ехэ анхарал хандуулна. ГДР 1957 оной эхин багаар 1950 онойхидо орходоо 3,5 дахин ехэ эд бараа газаашань наймаалаа, хари гүрэнҺөө эд бараа 3 дахин ехээр асараа.

ГДР социалистическэ лагериин оронуудтай экономическа харилсаа байгуулҺанайнгаа ашаар экономическа талаараа түргөөр хүгжэнэ. Экономическа талаараа бэе бэедээ туҺалалсаха Соведэй гэшүүн болоҺон ГДР промышленна продукцияа, эд бараагаа андалдан абалсажа, республикынгаа промышленностиие гүйсэд ашаглана. Социалистическэ оронууд ГДР-тэ промышленна түүхэй эд үгэхэҺөө гадна хүдөө ажахын продукци үгэдэг байна. Советскэ Союз ГДР-эй промышленностиин гаргаҺан продукциин хахадыень шахуу худалдан абана.

ГДР капиталистическэ оронуудтайшье экономическа талаараа харилсадаг боложо байна. Тиибэшье зарим капиталистическэ оронууд ГДР-тэй худалдаа наймаа хэхэдээ элдэбээр хашахые оролдоно. Германска Демократическа Республика дэлхэйн зуу гаран оронуудтай худалдаа наймаа хэнэ.

Германска Демократическа Республика бэеэ даанхай гүрэн байҺан туладаа дэлхэйн олон оронуудаар мэдэрэгдээ. Энэ гүрэн 900 миллион гаран хүн зонтой демократическа оронуудаар мэдэрэгдэхэҺээ гадна дэлхэйн бүмбэрсэгэй хахадҺаа олонхи хүнэй ажаҺуудаг оронуудтай культурна, экономическа барисаа байгуулаа. Республика уласхоорондын 86 организациин гэшүүн байхаҺаа гадна, уласхоорондын 5 конвенцидэ хабаадалсана. Гэхэ зуура, капиталистическэ гүрэнүүд ГДР-тэй дипломатическа харилсаа байгуулха дурагүйтэнэ. Энэ политиканъ Һүүлэй Һүүлдэ заатагүй буруу Һүрэхэ байха.

Социализмын оронуудай партийна, правительственна хэдэ хэдэн делегацинууд СЕПГ-гэй ЦК-гэй, ГДР-эй правительствын түлөөлэгшэдтэй энэ жэлдэ уулзажа, хөөрэлдөө. Эдэ делегацинууд уулзахадаа дэлхэйн коммунистическэ хүдэлөөнэй гол шухала асуудалнуудаар, уласхоорондын байдалаар, социализм байгуулгын талаар али болохоор харилсан ажаллаха асуудалнуудаар нэгэн Һаналтай байҺанаа элирүүлээ.

СССР-эй партийно-правительственна делегациин энэ оной август Һарада ГДР-тэ ошожо республикын партийна, гүрэнэй ажал-ябуулагшадтай хэҺэн хэлсээн хадаа Советскэ Союзай, Германска Демократическа Республикын арадуудай хо[о]рондохи хани барисаанай улам б[э]хижэжэ байҺые үшөө дахин гэршэлэн харуулаа.

Варшавска договорой гэшүүн ба[й]Һан ГДР энэ договорой үндэҺэ[н] бэеэ даанхай байдалтайгаар хүгж[э]хэ аргатай юм.

Аденауэрые, мүн тэрээнэй парти[ие] тойрон жагсаҺан бүлэг хархисуу[л] тэрэцэлэн милитаризм Баруун Германида толгойгоо үргэжэ байна г[э]жэ байгша оной сентябриин 15-[н]ай ФРГ-гэй бундестагта болоҺон Һу[н]галтануудай үедэ элирэн харагда[ба]. Иимэ оршон байдалда ГДР-эй үү[р]гэнь угаа ехэ боложо байна. Яахадааб гэхэдэ, Германидахи эб най[]рамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэ[й] түшэг тулгуури болохо ГДР орон[ы] амгаланаар, демократическа ёҺоо[р] нэгэдүүлхые хүсэнэ. Германиие н[э]гэдүүлхэ хэрэг немецүүдэй өөҺ[э]дэйнь шиидхэхэ хэрэг мүн гэжэ ГДР нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ. Германи[ие] нэгэдүүлхын тулада Германиин хоёр гүрэнэй хоорондо хэлсээ хэх[э] ГДР-эй правительство, парламен[т] — Арадай палата — Һүүлшын жэ[л]нүүдэй турша соо ФРГ-гэй зохи[хо] органуудта нэгэнтэ бэшэ хандаҺа[н] байна. Гэбэшье, Баруун Германиин зонхилхы нюурнууд Германиин на[]циональна аша туҺые хараадаа абангүй, ГДР-эй дурадхалнуудые нэгэнтэ бэшэ буруушаагаа.

Германска Демократическа Республикын алдарта ойтойнь дашрамдуулан эб найрамдалай, социализмын түлөө тэмсэлдээ, ороноо нэгэдүүлхын түлөө тэмсэлдээ шэнэ шэнэ амжалта туйлахыень Германиин ажалшадта советскэ хүнүүд хүсэнэ.

В. МАМОНТОВ.

Шэнэ барилганууд

Черкасска область. Эндэ нүүрһэ малтадаг Юрковскэ разрез 1952 ондо ...түүшынхеэ бии болгогдожо, нүүрһэн малтагдажа эхилһэн байгаа. Мүнөө ...шахта түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 2 дахин ехэ түлишэ сүүдхэ бү... малтан гаргана.

Һүүлшын хэдэн жэлэй турша соо губи тала газарта Ватутино гэжэ бол... түхэлтэй шэнэ город тогтожо, эндэ нүүрһэшэд ажаһуудаг болонхой. ...сэхэ үйлсэнүүд, нэгэ дабхар, 2 дабхар гэрнүүд, сад сэсэрлигүүдтэй сквер... олон. Эндэ мүн Культурын ордон, стадион телевизионно узел, 4 һур... нүүрһэшэдэй үдэшын техникум болон культурна ажаһуудалай бу... эмхи зургаанууд бии.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Франкын-үйлсэдэхи байрын шэнэ гэрнүүд.

ТАСС-эй фотохронико.

Минск. Белорусска ССР-эй Наукануудай академиин шэнэ байшан.

ТАСС-эй фотохронико.

Эстонско ССР. Нарва городой оршондо Прибалтийска ГРЭС баригдажа байна. Мүнөө Кулга гол хүрэтэр канал малтагдажа дүүргэгдөө. Мүн электростанциин гол байшангай һуури бетоноор хэгдэжэ байна. Энэ байшан соо ...улгагдаха 2 метр 80 сантиметр бүдүүнтэй хоолойнууд холбогдожо эхилэн... Тэдээн соогуур часай туршада 100 мянган кубометр уһан гараха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Прибалтийска ГРЭС-эй барилга бүхы дээрээ харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

ЭЗЭН ЁҺООР ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ БЭЛЭДХЭХЭ

Малай үбэлжэлгэдэ хаһа саг соонь бэлэдхэхэ гээшэ шухалын шухала хүдэлмэри мүн. Хэрбээ үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэбэл, малаа тобир тарганаар ондо оруулха, ашаг шэмыень бүри дээшэлүүлхэ арга боломжо олгохо байна.

Энэ хадаа түрүү колхозуудай урда урдын жэлнүүдэй дүй дүршэлһөө харагдана. Жэшээлбэл, «Путь Ленина» колхоз нёдондо зун үнеэн бүриһөө 517 литр һү һааһан байгаа һаа, үбэлэй үедэ 721 литр үнеэн бүриһөө һааһан байна. Яахадаа иимэ амжалта туйлагдааб гэхэдэ, тус колхозойхид малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл абаһан, үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлдэһэн байха юм.

Энэ жэлдэ хаа хаанагүй бороо хура ехэтэй байһанһаа үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ горьтой һаад ушаруулагдаһан байна. Тиимэһээ нёдондонойхидо орходоо шанар муутай үбһэн абтаа.

Гашейн МТС-эй харьяата колхозууд 79 процент бүдүүн тэжээлээр хангагданхай. Тэндэхи зарим колхозуудые, жэшээнь, Булганинай нэрэмжэтэ колхозые абабал бүдүүн тэжээл бэлдэхэ түсэбөө оройдоол 54 процент, «Путь Ленина» колхоз 62 процент, «Гигант» 77 процент дүүргэнхэй. Энэ хадаа тиимэшье һайн хэрэг бэшэ байһаниинь мэдээжэ. Үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдээд байһаниие хараадаа абажа, колхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар зохихо хэмжээ абахын тула оролдолго гаргаха байгаа. Гэбэшье, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана.

Колхозуудай бүхы солоомоёо суглуулжа абаа хадань, тэрэнь үбэлдөө һайн тэжээл боложо үгэхэ байгаа. Тараан эндэ гол түлэб амяарлан хуряагдаһанһаа солоомонь хүхэ, шэмэтэй, хуурайшье байна. Гэбэшье, солоомо суглуулха, һүрилхэ хүдэлмэри МТС-эй харьяата колхозуудта ябуулагданагүй. Мүнөө солоомо поли дээрээ гутаха туйлдаа хүрэнхэй. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо ажалладаг хоёрдохи тракторна бригадын бригадир нүхэр Миронов солоомо суглуулха хүдэлмэри эмхидхэхэһээ байтагай, һайн солоомотой 47 гектар газарые хахалуулжархёо. Гадна, зарим колхозой хүтэлбэрилэгшэд солоомо суглуулха хүдэлмэриие тоогогүй. Жэшээнь, «Гигант» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Радионов колхозникуудай солоомо суглуулхыень хорижорхиһон байха юм. Малай тэжээл бэлдэлгэдэ иимэ харюусалгагүйгөөр хандаха гээшэ тэсэшэгүй хэрэг болоно бшуу.

Эгээл энэ үедэ машина техникын, хүдэлмэрилэгшэдэй сүлөөтэйшэг болоод байхада тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэ гол анхарал табиха, бүхы солоомоёо суглуулжа һүрилхэ саг болоо.

Малаа хаһа саг соонь эдеэлүүлжэ, тэжээлээр таһалдуулангүй байхын тула үбһэеэ хаһа саг соонь фермэ, гүүртэнүүдтэ шэрэхэ шухала. Саһанай ехээр орожорхёогүйдэ, ехэ хүйтэнһөө урид үбһэ тэжээлэйнгээ 35—40 процентыень малайнгаа байрануудта дүтэлүүлхээр болоо. Үбһэ тэжээл бэлдэхэ, тэрэнээ хэрэглэгдэхэ газартань абаашаха хүдэлмэри ябуулхатайгаа сасуу, малаа дулаан, һайн байрануудтай болгохо, үнеэдэй, тугалай байрануудые заһабарилха, бариха, хото хорёоень һэльбэхэ тухайда бодолсохо хэрэгтэй байгаа. Гэбэшье, энэ шухала хэрэгтэ анхарал табигданагүй.

Жэл ерэхэ бүри колхозуудай малынь олошоржо байдаг. Тиимэһээ жэл бүри малай байра шэнээр бариха, хуушаниинь һэльбэхэ, заһабарилха ушартай болодог. Мүнөө жэлдэ «Гигант» колхоздо хонидынь 2000 толгойгоор, эбэртэ бодо малынь 200 толгойгоор олошороо. Тиимэ туладань малай хуушан байра, хорёонууд багадана, тиин шэнэнүүдые бариха болоно. Гэхэтэй хамта, тус колхоздо малайнгаа байрануудые заһабарилха, үргэдхэхэ, шэнээр бариха тушаа ямаршье хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Олон тоото адуу малаа хайшан гэжэ, хаана үбэлжүүлхэ гэжэ энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд бодоно хаб?

Мүн «Коммунизм» колхоздо эбэртэ бодо малынь 150 толгойгоор, хонидынь 750 толгойгоор олошорхо байна. Нёдондо жэлдэ тус колхозойхид үбэлжэлгэдэ горьтой бэрхэшээлнүүдые гаталһан байха юм. Малай байрын үсөөн дээрэһээ нэгэ дүрбэлжэн метр газарта хоёр гурбан хони байлгаха баатай болоо һэн. Зоотехническэ заабариин ёһоор 1,4—2 дүрбэлжэн метр газарта хурьгалһан хонин байлгагдаха, 0,7—0,8 дүрбэлжэн метр газарта эрье, түлгэн хонид байлгагдаха заабаритай.

Энэ колхозой үнеэдэйнь, хонидойнь байранууд хуушаржа муудашанхай. Мүнөө тэндэ 200 дүрбэлжэн метр талмайтай хониной байра баригдажа байна. Малай бэшэ байра баригданагүй.

Малай байра барилгаар Булганинай нэрэмжэтэ колхоз бииратай юумэ хэнэгүй. Хониной нэгэ байра барижа эхилһэн аад, тэрэнээ зогсоожорхинхой. Тугалай байрануудые барилга, заһабарилга тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Үбэлэй хүйтэнэй газаа орожо ерээд байхада тугалай байрануудые түхеэрээгүй байхадаа, үнеэдэйнгээ түрэхэдэ тугалнуудаа хаана байлгаха гээшэб.

Тиигэбэшье, бидэ МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ шухала хэрэгые мууса эмхидхэнэ, колхозуудта бодото туһаламжа багаар хүргэнэбди гэжэ мэдэрхэ болонобди.

Үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ малай дэбисхэр эртээнһээ бэлдэхэ гээшэ шухала. МТС-эй харьяата колхозуудта энэ талаар юумэн хэгдэнэгүй. Олохон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд солоомоор дэбисхэр хэхэбди гэжэ һанана. Энэнь буруу, солоомоёо гол түлэб тэжээлдэ хэрэглэхэ ёһотойбди. Мүнөө хохир, хюрөөгэй хибэдэһэ ехээр бэлдэхэ ушартай болоно бшуу. Энэ үбэл малай толгой бүридэ 1 кубометрһээ бага бэшэ дэбисхэр бэлдэхэ зорилго табиха байнабди. Сэлмэг, игаабари үдэрнүүдые хэрэглэжэ, ойрын сагта энэ хүдэлмэриие бэелүүлхэ шухала болоо.

Үбэлэй хүйтэн болотор үлэһэн саг соо малаа һайнаар бэлшээжэ таргалуулхын тулада бүхы хэмжээ абаха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, тарган байһан мал һайнаар ондо орodог, багашье тэжээл эдидэг байна.

Мүн малшадай байра байдалые һайжаруулха, культурна эрилтэнүүдыень хаһа саг соонь хангажа байха тухайда бодолсохо хэрэгтэй байна.

Малайнгаа ашаг шэмые урда урдынхида орходоо эрид дээшэлүүлжэ, бүхы түрэлэй малые тобир тарганаар ондо оруулхын тула шанга тэмсэл ябуулха зэргэтэйбди.

А. Балдаев.

Хэндэ найданаб?

Энэ жэлдэ Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой түрүү малшад үбэлжөөнэйнгөө гэр байрые үнинэй заһажа, дулаалжа эхилэнхэй. Ахалагша хонишод Д. Х. Цыбиков, В. Цынгунов, Л-Ц. Тугулдуров, Ц. Данжуров, С. Гомбоев гэгшэдэй оролдолгоор хонидойнь үбэлэй байра, хашаа хорёонь бэлэн болоод, хүнүүдэй гэр байра заһагдажа, дулаалагданхай. Гэбэшье, колхозой зарим ахалагша хонишод, гүүртые даагшад мүнөө болотор бүхы юумэеэ правленидэ найдаад лэ һанаа амархан һуужа байһаар. Эдэнэй тоодо хонишод Г. Гармаев, М. Чойндонов, Г. Цыциков гэгшэд ороно.

Мүнөө хүйтэн боложо, гол нуурай сурхагтажа байхада, колхозой правлени малайнгаа байрые заһабарилжа эхилээдүй байхадаа хэндэ найдана гээшэб?

Д. Жигмитов.

Хартаабхаяа малтаба

Баргажанай аймагай колхозууд 292 гектарта хартаабха тариһан юм. Тарилга хэхэдээ квадратно-гнездовой арга үргэнөөр хэрэглэгдээ һэн. Мүн хартаабхын буртаг үбһэн сэбэрлэгдэһэн байна. Тиигэжэ аймагай колхозууд яһала һайн хартаабха ургуулаа. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 120—130 центнер хартаабха гараа.

Аймагай бүхы колхозууд октябриин 1 болотор хартаабхаяа хуряажа дүүргэбэ.

Мүнөө тэндэхи колхозууд хартаабхын үрэһэ хаажа эхилэнхэй. «Большевик», «Авангард» колхозууд хартаабхынгаа үрэһэ хаажа дүүргээ. Аймаг дотор үрэһэ хаалга 75 процент болгогдоо. Һаяын үдэрнүүдтэ аймагай колхозууд хартаабхынгаа үрэһэ хаажа дүүргэхэнь.

Д. Гыргенов.

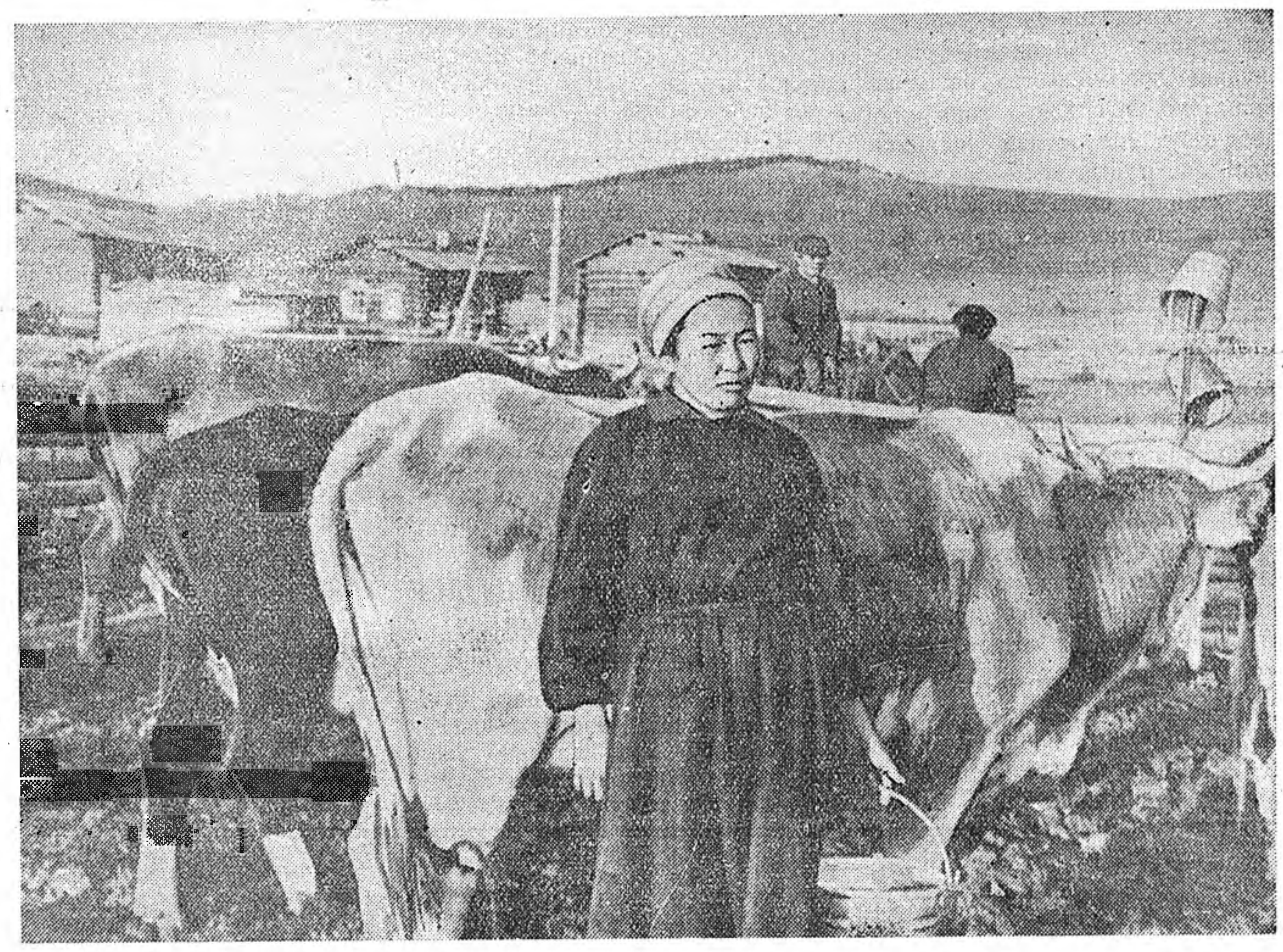

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Заиграйн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эрхим һаалишан Цыпил Хайдапова үнеэдээ һаажа байна.

Б. Гылыковэй фото.

Жамьян БАЛДАНЖАБОН

ҮҮР ХЯРААҺААР

РАССКАЗ

...бурзан сагаан саһаар хушагда... Баян уула буурал толгойто үб...шэнги, холоһоо зэнхын харагда... Тэрэнэй үбэрөөр зурын ошоһон ...ы годи-бэди гэһээр далда ороно. ...эа эндэ, хадын бооридо, Жарга...тын МТС-эй шофёр Аюр Дарха... ехэ ашаатай машинын мотор ...о өөдөө хараад, нюсэгэн гараа... юушьеб носожо, саһан дээрэ ...энэ. Харгын захада түлиһэн ...эгынь унтаржа, сагаан шанда...нууд үрьен хиидэнэ. Түүдэгэй ...ууда үрөөһэн тээһээ ууяжа бай... таһархай бүдһөө муухай үнэр ...ана.

...юр үс үе болоод лэ мэнсэгэр ...аан гараа үлеэнэ.

...Юрэдөө, наран хэды шаража бай... шэнгишье һаа, хадын үбэрөөр ...аан жабар салгидажа, Аюр Дар...овые шэшэрүүлнэ.

—Шүдхэр абаг!—гэжэ Аюр, шан... харааһаар, машина дороһоо ...ыжэ бодоно. — Тамхи татадаг ...

...юр карманаа дэмы һуулина: ...шье тамхин үгы болонхой ха ...

...арбаганай арһан малгай дороһоо ...хара нюдэнүүд, морхогор хамар, ...бүн болоһон абар-табар һахал ...а харагдана. Аюр Дарханов ... тухай наһатайшье һаа үбгэн ...ээр үзэгдэнэ.

...юр Дарханов түмэр замай стан...аа шухала ашаа абаад, МТС-тээ ...ээ хүргэхэ даабаритай гараһан ... машинань эбдэржэ, удаан саг...эндэ нобшоржо байна ха юм.

Яаха гээшэб? Ашаатай машинаа орхёод, хорёод километрын саана байһан колхозой фермэдэ ошохо гээшэ болошогүй ха юм.

«Магад, нэгэ тээһээ машина ябана аа гү?» гэжэ хараашалһаниинь, юрэдөө машинаһаа байха, ябаган хүншье үзэгдэнэгүй.

Үдэшын боро хараан боложо, саһанда хушагдаһан хада уланууд, будан манан соо хайлаһан юумэдэл, харагдахаа болишоно.

...Гэнтэ хаанаб даа, холо, ялагад гэжэ гэрэл харагдахадал гэбэ. Аюр тэрээн тээшэ шэртэн харана: үгы даа, юуншье үгы. «Иихэдээ юун боложо байнаб даа?—гэжэ Аюр өөрыгөө зэмэлнэ.—Байһаар үгы юумые бии болгожо харадаг болобо бэшэ гүб?».

Гэбэшье, уданшьегүй баһал ялагад гээд, Баян уулын боорёор туяагаа сасаадхиба.

— О! Одоол машина ерэбэ хаш даа,—гэжэ Аюр гараа мушхалан, гансата хүхюу боложо, өөртөө хандаба.—Зай, нүхэр Дарханов, уруу дуруу бү боло, шамда туһалха хүн ерэхэл байха гэжэ хэлэдэг хамнайб. Хара, тэрэ ерэбэ гээшэл даа.

Аюрай машина шэнги, баһал тиимэ томо машина тэрэнэй хажууда ерэжэ зогсошобо. Кабинай үүдэн нээгдэжэ, мантан томо валенкатай үндэрород хүн гараад ерэоэ.

Тэрэ хүн, халта мэндэ гэмсээрээ, машинынь урдуур тойрожо:

—Юун болооб?—гэжэ яаран һурана.—Үнинэй иижэ байна гүш?

Аюурай хүсэд хэлэжэшье үрьдеэдүй байтар, тэрэ хүн өөрөө машина доронь ороодхибо.

Дары харгын хажууда түүдэг улаабхилба. Тэрэнэй гэрэлдэ тэдэнэр һахы һалаг хүдэлмэрилжэ ороно. Мандагар томо һүүдэрнүүдынь, Баян уулада аһажа байһандал, саһанда баригдашаһан буйлөөһэнүүд өөдэ абирна.

Хахад час тухай болоод байхада, Аюрай машина уухиргадаг болонхой, хаанашье хүрэтэр харайхаар бэлэн болоод байба.

Аюр, һая мэдээ ороһондол, танигдаагүйород шофёрой гарые барижа:

—Һайн даа!.. Тамхитай гүт?—гэжэ хоёр хургаа амандаа дүтэлүүлэн, миһэд гэбэ.

Тэдэнэр түүдэгэй дэргэдэ ябан һуужа, тамхи татажа оробо.

—А! Яагаа зохид гээшэб?—гэжэ Аюр амтархан тамшаажа, танигдаагүй нүхэрэйнгөө нюур гайханғяар шэртэн харашаба: тэрэнь сохоодоо ехэ гэгшын һорьботой, бүхэд гэһэн бүргэд хамартай. «Үгы, юрэдөө, хаана хараһан хүн шэнги гээшэб?» гэжэ халта һанамсаараа, шамдан һураба:

—Нүхэр, хаана хүдэлнэбта?

Танигдаагүй хүн, абяашье гарангүй, тамхяа татаһаар лэ байба.

Аюур асуудалаа баһа дабтаба.

Тэрэ хүн гайхангяар урдаһаань хараад, миин хоёр үгөөр харюусаба.

—Ворошилов колхоздо.

—Юу хэлэнэш?—гэжэ Аюр асуужархиһан хойноо, «юундэ иигэжэ гайхасагааба гээшэбиб» гэжэ бодоод, энеэбхилэн байжа нэмэбэ.—Би Ворошилов колхозойхиниие бултыень танихаб гэжэ хэлэхэ хүн байгаалби. Өөрөө тэндэхи хүн һэм даа. Жаргалантын МТС-тэ хүдэлдэг болоһоор жэл тухай боложо байнаб... Танай нэрэ алдар хэн гээшэб?

Тэрэ хүн абяашье гарабагүй.

Дары тэдэнэр машинануудтаа һуужа, хойно хойноһоо һубарилдан ябажархиба.

Аюр Дарханов кабинынгаа сэнтэшэһэн шэлые бээлэйгээрээ халта аршана. Тэрээнһээнь балайшье һаруул тодо болоногүй. Зүгөөр лэ мүрөө төөрихөөр бэшэ хэбэртэй. Машинынь фарай бүрүүл туяан хүр саһанда дарагдашаһан харгы дээгүүр тэмтэрнэ.

Аюр, харгыгаа наринаар шэртэн гүйлгэбэшье, танигдаагүй шофёроо һанан һанан ябана. «Яагаа һайн хүн гээшэб даа! Яажашье һаань, ашыень харюулха байгааб» гэжэ һанаха зуураа, алдар нэрээ хэлээгүйдэнь ехээр гайхана: «Хүндэ һайн сэдьхэлһээ туһа хүргэһэн аад, юундэ нэрээ хэлэнэгүй гээшэб? Яахадаа нэгэтэ хараһан нюур шэнгиб? Хаанаһаа Ворошилов колхоздо иимэ шофёр бии юм гэжэ мэдэхэгүй байбабиб?...»

Эдэ олон асуудалнуудтаа харюу оложо шадабагүй. Зүгөөр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һүртэ үдэрнүүдтэ санитарна машинын рульда һуунхай, хүндөөр шархатаһан хүнүүдые дайнай талмай дээрэһээ зөөдэг байһанаа һанаандаа оруулжал ябаба. 194... он. Үбэл. Эгээл иимэ харанхы һүни Волгын эрьедэ ябаа бэлэй. Юрэдөө, Аюрай нюдэндэ задар бомбодуулһан блиндаж, шархатаһан хүнүүд, шуһа нүжэ харагдан байтараа... дайнай һүүлээр нютагаа бусажа ерэһэниинь, үсэгэлдэр болодог юумэ шэнги досоонь ороно: армида мордоходонь, түрөөдүй байһан хүбүүниинь һархагар эрэ болошонхой, эжынгээ хормойдо орёолдон байһанаа, абадаа таалуулангүй гүйжэрхёо һэн...

Ябажал ябана. Хада гүбөөнүүдыешье дабана. Хахад һара хара үүлэнэй забһараар шагаана.

Аюр машинаа зогсоожо, гэдэргээ хараба: танигдаагүй һайн нүхэрэй машина харагдабагүй.

—Яашоо гээшэб?

Аюрай машинын мүрнүүдээр тамгалагдаһан ута харгы гүбөө дээгүүр зуры зурыһаар, харагдахаа болишоно.

Аюр нүхэрөө хүлеэбэ. «Һөөргөө тэхэрихэ болоо гээшэ гү» гэжэ бодоһоор байтарнь, нүхэрэйнь машина бултайжа гараба.

Тэдэнэр бүхэли һүниндөө ябажа, үглөөгүүр, үүрэй сайража байхада, хоёр тээшээ тараха болобо.

—Тамхяа татаял,—гэжэ Аюр нүхэртөө хандаба.

—А, юун гэнэбшэ? Үглөөгүүр байхада, яһалал нэгэнэйл тухай шэхэтэй хүн һэм. Яашоо гээшэб даа? Мүнөө юушье дууланагүйб. Шангаар хэлэгты!

Аюр шангаар хэлэбэ:

—Һалхи абаа бэзээш.

—Тиигээл гээшэ хаб.

—Тамхи татаял,—гээ һэм.

Тэрэ хүн ехэл мэгдэжэ, карманаа һуулин, папиросоо гаргажа һарбайба.

Таралган дээрээ Аюр нүхэртөө хандаба:

—Нэрэ алдартнай хэн гээшэб?

—Телегин Вениамин Викторович.

—Һайн даа, Вениамин Викторович! Танайл ашаар нютагаа хүрэжэ ерэбэ гээшэб. Мүнөө болотор тэндээ байха болсо һаа, хай даа, бэрхэл һэн ха.

Телегин гараараа зангажа:

—Шофёрнуудай уялга бэшэ аал?—гээд, Аюрһаа һураба.

—Танай нэрэ обог хэн болохоб?

—Дарханов Аюр.

—Хэн?—гээд, Телегин, нюдөө ехээр харан, аман соогоо нэрыень дабтан байба.

—Дарханов Аюр.

—Дарханов Аюр?—гэжэ баһа дахин һураадхина.—Фронтдо ябаа һэн гүт?

—Ябаа. Сталинград..

—Волгын эрьедэ? Ноябриин 25-да?

—Тиимэ,—гэжэ Аюр зүбшөөрбэшье, ноябриин 25-да юунэй болоһые һанажа ядан байтарнь, Телегин сабшалаагүй нюдөөр Аюрые шэртэн хараад, даб гэбэ.

Аюр гэдэргээ болоодхибо.

Телегин халта зог дугташаба:

—Старшина Дарханов, минии ами абарһан хүн байба гээшэлта,—гээд баһа Аюр тээшэ дугташаба.

Аюрай нюдэндэ Волгын эрьедэхи хүйтэн һүни, үүр хяраалган, хүр саһан сохоо шархатажа амигүй болон унашаһан боец агшан зуура харагдахадал гэнэ.

Аюр Вениамин хоёр тэбэрилдэшэбэ.

Телегин Аюрай гарые барижа:

—Би танда ами наһаараа уялгатайб. Хоёр зуун миллион зоной дундаһаа олдобот,—гэнэ.

Аюршье энеэбхилэн, Телегинэй мүрэ дээрэ гараа табяад, үүрэй туяанда толорон байһан мүнгэн сагаан хушалтатай тала нютагаа шэртэн шэртэн байгаа һэн.

Улас хоорондын шэнжэлэл

Ямар шалтагаанһаа Франциин правительство тушаалһаа бууха баатай болооб

Алжир тушаа «юрэнхы хуули» гэдэгэй проектын түлөө национальна суглаанда голосованиин болоходо, Буржес-Монуриин толгойлдог Франциин правительство буруу һүрэжэ, тушаалһаамнай буулгагты гэһэн мэдүүлгэ бариба. Францида дахин правительствогүй байдал тогтобо. Оройдоол 3,5 һарын туршада засаг бариха золдо хүртэһэн Буржес-Монуриин правительство дайнай һүүлэй үеын Франциин 23-дахи правительствонь байгаа гэжэ Франциин хэблэл тэмдэглэнэ.

Ямар шалтагаанһаа Франциин правительствонууд удаан тогтоногүйб гэхэдэ, тэдэнэр гол шухала политическэ, экономическа асуудалнуудые арад зоной аша туһада эсэргүү харшаар шиидхэхые оролдоно. Мүн һүүлшын Буржес-Монурииншье правительство баһал арад зондо харша политика ябуулаа юм.

Энэ правительствын унаһанай сэхэ шалтагаанинь юуб гэхэдэ, Алжир тухай асуудалаар правительствын оруулһан дурадхалнуудые национальна суглаанай депутадуудай олонхинь буруу гэжэ тоолоо. Гэбэшье, Алжирта колонизаторска политика ябуулһан дээрэһээл Буржес-Монуриин правительство унаа бэшэ юм. Француз нацын олонхи зоной аша туһын түлөө оройдоошье оролдонгүйгөөр, нацадаа харша гадаадын, мүн дотоодын политика Франциин засагаархидай ябуулдаг дээрэһээнь энэ правительство унаа.

Франциин экономикые Америкын, мүн Баруун Европын монополинуудһаа бүри ехээр дулдыданги болгохо зорилготой «ниитэ дэлгүүр» болон «евратом» тухай договорнуудые богонихон сагай туршада засаг барижа байхадаа Буржес-Монуриин правительство баталһан байна. Мүн ООН-дошье Франциин түлөөлэгшэд гол түлэб Франциин арадай аша туһын түлөө оролдодог бэшэ, харин ехэнхидээ США-гэй гүрэнэй департаментын үгөөр байдаг байгаа. Жэшээнь, ООН-до Хитадай Арадай Республикые түлөөлхэ тухай асуудалаар Франциин буруушаан дуугаа үгэһэн ушар тэрэнэй США-һаа дулдыданги байһыень элеэр харуулаа.

Францида хабаатай далайн саагуурхи нютагууд тушаа, тусхайлбал, Алжир тушаа Франциин захиргаашадай ябуулдаг политиканъ Франциин байдалые ехээр муудхуулна. Индо-Хитадта Франциин олон жэлэй туршада хэһэн «хорото зорилготой дайнһаань» боложо, Урда Вьетнам бодото дээрээ Америкын хиналтада оронхой. Үдэр бүри Франциин хоёр миллиард франкыень үрэбхин эдижэ байһан Алжиртахи дайн Алжирайшье, Франциinншье арадуудай алинайншье аша туһада харша.

Буржес-Монуриин ябуулдаг дотоодын политиканъ мүн лэ арад зондо харша шэглэлтэй байгаа. «Онсо ехэ эрхэ тухай» хуули правительство парламентаар баталуулжа шадаад, гансал Алжирта бэшэ, мүн Францидаашье арад зониие хэрзэгы шэрүүнээр хашажа, эрхэнүүдыень хаһаха аргатай болоһон байна. 150 миллиард франкын хэмжээнэй шэнэ налогууд богони болзор соо арад зондо ашагдаа. Үргэн арад зоной хэрэглэдэг эдеэ хоолой, эд бараанай сэн Буржес-Монуриин правительствын байха үедэ 10—20 процентээр дээшэлһэн байна. Дайнда бэлэдхэхэ, мүн Алжирта дай хэхэ гэһэн политикын бэелүүлэгдэдэг дээрэһээ франкын үнэ сэн ехээр буураа. Франциин бюджедэй гаргашань орошоһоо жэлэй туршада дан хэтэрхэй ехэ — 1200 миллиард франк болошоһон байна. Харин гадаадын худалдаанайнь дефицит мүнөө 500 миллиард франк болонхой. Долларай нөөсэ дууһаа. Олон мянган хүн забастовко хэнэ, таряашад хүлгөөтэй болонхой.

Иимэ бэрхэ байдалһаа яажа гарахаб? Монополинуудай аша туһада, арад зондо харша политика бүри эршэмтэйгээр ябуулхын тулада баруунай үзэлтэй правительствонуудые байгуулбал, байдалнай һайжарха гэжэ Франциин засагаархид тоолоно. Теэд иимэ политика ябуулһан правительство удаан тогтожо шадахагүй гэжэ дүй дүршэлһөө харагдана бшуу.

«Хүдэлмэришэн ангиин, арад зоной аша туһада харшаар орониие хүтэлбэрилхэнь улам бэрхэтэй боложо байна» гэжэ һүүлшын правительствын унаһантай дашарамдуулан хэһэн мэдүүлгэ соогоо Франциин компартиин ЦК-гэй политбюро тэмдэглэнэ. Франциин бүхы ажалшад, илангаяа 1956 ондо парламентда хэгдэһэн һунгалтын үедэ зүүнэй үзэлтэй партинуудай түлөө дуугаа үгэһэн ажалшад правительствогүй байдалай тогтоод байһан үедэ нэгэдэжэ, орон доторхи байдалые хубилган, Франциин арадай аша туһын, эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө ябуулагдадаг политика баримталдаг правительствотай болохын түлөө эрмэлзэжэ байһанаа харуулха ёһотой гэжэ Франциин компарти мэдүүлнэ.

Наагуураа нялуун, саагуураа гашуун Америкын „демократи“

Литл-Рок гэжэ Америкын багахан городто негр үхибүүдые сагаан шарайтанай газаашалһан ушар Америкын «демократиин» бодото нюурынь тон тодоор элирүүлээ.

Литл-Рогто һуудаг негр һурагшадые зэрлиг муухайгаар доромжолжо байһан тухай дэлгэрэнгы мэдээсэлнүүдые, зурагуудые бүхы оронуудай газетэнүүд толилжо эхилһээр һараһаа үлүү болобо. Штадай губернатор Фобус түрүүтэй үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад национальна гвардиие, полициие хэрэглэн юһэн хара шарайта хүүгэдэй һургуулида ябаха замынь хаагаа. Харин хуулиин ёһоор сагаан, хара шарайта хүүгэд сугтаа һураха эрхэтэй болонхой юм. Эндэхи байдалай дан аягүй болоһон дээрэһээ США-гэй президент үни удаан бодожо татагасаһанайнгаа һүүлээр сэрэгэй частьнуудые тус городто оруулжа, зарим тэды гуримтай болгохо гэжэ захирха баатай болоһон байна. Гэбэшье, энэ захиралта дүүргэгдэнэгүй. Тиихэдэ гансал Литл-Рогто ба США-гэй урда районуудта бэшэ, харин бүхы орон дотор негр үхибүүд газаашалагдаһаар.

Негр үхибүүд сагаан шарайтантай урда зүгэй 8 штадта «хэзээшье» сугтаа һуража шадахагүй, тиимэһээ тэдэнэр муугаар түхеэрэгдэһэн һургуулинуудта һураха «баатай» болобо гээшэ гэжэ һаяхан Нью-Йоркдо хэблэгдэһэн ном соогоо Джон Мартин гэжэ хүн бэшэһэн байна. Мүн гансал США-гэй урда зүгтэ бэшэ, харин хойто хубиданшье, тэрэ тоодо Нью-Йоркдо негрнүүдэй, пуэрторикынхидэй болон бусад бага яһатанай байдаг газартал ехэнхидээ налшыжа унахаяа байһан һургуулиин байшангууд бии юм. Нью-Йоркдохи муу бэлэдхэлтэй, дүй дүршэлгүй 1450 багшанарай 1150-иинь сагаан шарайта бэшэ хүнүүдэй ажаһуудаг газарай һургуулинуудтань хүдэлнэ.

Гансал һуралсалай талаар негрнүүд Америкэдэ харшалагданагүй. США-гэй сагаан бэшэ шарайтай хүнүүд жэл бүри абаха ёһотой салин хүлһэн болон бусад олзо доходойнгоо 25 миллиард долларыень дутуу абана гэжэ Америкын статистика тодоруулба. Нью-Йоркын негр хүнүүдэй тоо 10 жэлэй туршада 11 процентээр олошороо, харин һүүлэй жэлнүүдтэ энэ городто баригдаһан бүхы шэнэ байрын гэрнүүдэй нэгэ процентһээ багань негрнүүдтэ үгтэһэн байна.

Негрнүүдһээ гадна, Латин Америкэһээ, Азиһаа, Зүүн Европоһоо гаража ерэһэн олон миллион хүнүүд мүн лэ ехээр хашагдана гэжэ нёдондо жэлдэ хэблэгдэһэн, профессор Роберт Макайберай ном соо хэлэгдэһэн байна. США-да «эрэмдэг дутуу эрхэтэдэй» тоодоородог хүнүүд 40 — 50 миллион болобо гэжэ тэрэ профессор тодоруулаа.

И. Лапицкий,
А. Шатилов.

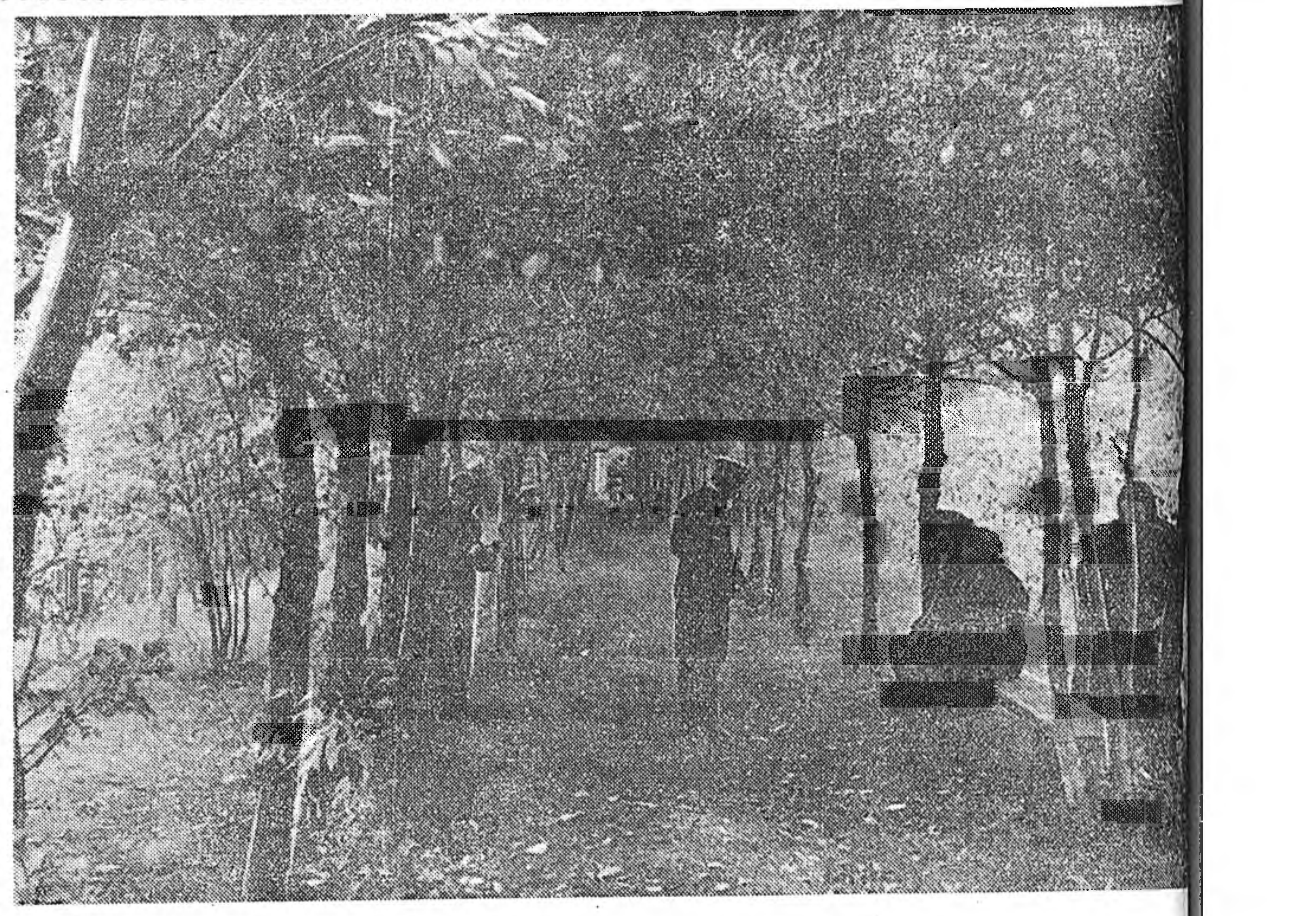

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бичурын МТС-эй бууса шадарай сад-сэсэрлиг соо. Ф. Сорокиной фото.

Магтаалтай почтальон

—Танайхимнай ори гансахан лэ газетэ захидаг байгаалта.

—Теэд, гансашье газетэ уншаад байгаа һаа...

—Үгы даа. Ганса газетэ дутамаг лэ байна. Һони һонин газетэ, журналнууд олон ха юм. «Советскэ Россишье» захяа һаатнай һанаандаа абалсажал байха һэм. Зарим айлнууднай таба-зургаан газетэ, үшөө нэгэ-хоёр журналтайгаар захижа байдаг лэ. Айлнууд захаһаа абаһаар хоёр-гурбан газетэ уншана.

—Зай тиигэбэл үшөө ямар газетэ захихаяа бодожо үзэхэ болоолди даа.

Селендума тосхоной почтальон Александра Ивановна Банновагай хүдэлмэридөө үглөөгүүр эртэ гарашоод, Советскэ үйлсэдэ ажалдаа ошожо ябаһан нэгэ хүдэлмэришэнтэй нигэжэ хөөрэлдэжэ байхадань дайралдашообди.

Александра Ивановна үнишье болоогүй, хахад жэл тухай саг соо почтальоноор хүдэлжэ байха зуураа, нютагайнгаа зондо аргагүй хүндэтэй, «шуран, бэрхэ» хүн гэлсүүлдэг болонхой. Газетэ, журналнуудые, бэшэгүүдые нэгэтэшье хожомдуулдаггүй, саг дары эзэдтэнь барюулжа байдаг.

Оролдосотой почтальон ажалшадай корреспонденцинүүдые гансашье тараагаад байдаг бэшэ, нютагай эдэбхитэдтэй хамта, хүнүүдтэ газетэ, журналнуудые захюулха тушаа ехэ оролдолго гаргана. Мүнөө Селендума тосхондо газетэ захижа уншадаггүй айл үгы тооной болоо.

Түр зуура зогсожо яар[illegible] тайгаар хөөрэлдөөд, Алекса[ндра] Ивановна шамдуухан [illegible] хэлэн саашалба.

—Манай почтальониие тос[хо]ноймнай үйлсэнүүдтэ удэ[р]шье, үглөөшье харахат. Александра Ивановнае почтал[ьон] болгоһоор амаршообди. Хар[ин] урдань ажалшадай газе[тэ], журналнууд, бэшэгүүд эзэд[тээ] саг болзортоо хүргэгдэдэг[үй], заримдаа хэдэн үдэр соо [хо]түүлэгдэдэг байжа зобо[дог] һэмди. Гомдол ходо оро[дог] байгаа, мүнөө тиихэеэ бол[и]ж] һайн почтальонтой болооб —гэжэ ажалшадай депутад[у]дай поселково Советэй түр[үү]лэгшэ нүхэр Чойдонов ба[ярла]тайгаар хөөрэнэ

Д. Цыренжапов

Үнинэй малшан

Дулма Дугаровна Дуга[рова] бүхы наһан соогоо мал а[ж]... хүдэлһэн хүн. Нүхэр Дугаров[а] наһатай болобошье һаа, колх[оздо] ажаллаһаар. Дулма Дугаровна мүнөө Кировэй нэрэмжэтэ (Яру[на]...) колхозой 100 гаран залуу мал[...] рууһална.

—Манай Дулмые холоһоо х[араха]һаа залуу басаган эмээл м[ориие] хатаргажа ябана гэжэ һан[аха] гээд, нүхэдынь хэлэдэг.

Энэ нүхэр үнгэрэгшэ жэлдэ [...] гаад ажалта үдэр хүбүүнтэе[...] жо, тэрээндээ ехэ мүнгэ, [...] таряа абаа.

А. Шулун[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кяхтын хизаар ороноо шэнжэлхэ Обручевой нэрэмжэтэ музей. Б. Галсановай фото.

Кяхта городой байгуулагдаһаар 230 жэл гүйсэбэ

Бурят-Монголой урда зүгтэ Монголой хилын хажууханда Кяхта город оршодог. Энэ 1727 ондо байгуулагдаһан үни холын город юм. 1726 ондоородой граф Савва Рагузинскиие хаанта засагай правительство Хитад эльгээжэ, тэндэ тэрэ жэл шахуу байһан юм. Росси Хитад хоёрой хоорондо хилэ табиха, мүн худалдаа наймаа хэхэ тухай хэлсээн тэрэ үедэ хэгдэжэ байгаа. Тиигэжэ 1727 оной сентябриин 2-то (шэнэ һара үдэрэй ёһоор) хоёр ороной хоорондохи хилэ тухай Буринска договор гэдэг баталагдаһан байха юм. Энэ договор Кяхтаһаа 10 километр холо газарта, Монголһоо эхи абаһан Бура мүрэн дээрэ баталагдаһан байгаа. Мүн 1727 ондо октябрь һарада урдань Троицкосавск байһан, мүнөө Кяхта болоһон городто гостинна двор, тиихэдэ Ново-Троицкая гэжэ багахан хэрэм баригдаһан байгаа юм.

Кяхтын газар дээгүүр ябажа, Росси Хитад хоёр аймшагтай ехэ худалдаа наймаа зуун жэл хахадай туршада хэжэ байгаа. Торгон, хилэн бүдүүд, сай, саахар гэхэ мэтэ зүйлнүүд Хитадһаа ерэдэг байгаа. Тиихэдэ Москва, Доодо Новгород, Казань, Красноярск, Эрхүү гэжэ ородой городууд ангай, малай арһа, сэмбэ, түмэрөөр хэһэн зүйлнүүдые Кяхта дээгүүр гаргажа, Хитадта худалдадаг байһан юм.

Тиигэжэ худалдаа наймаанай ехээр хэгдэдэг болоһоной ашаар Кяхта городшье хүгжөө юм. Эндэ бии болоһон купецүүд гэрнүүдые, худалдаанай олон алаабхи, наймаалха газарнуудые нютагай удхашанартай предприятинуудые бариһан байна. Худалдаа наймаанһаа олоһон мүнгэеэ тэдэ купецүүд архидажа гаргадаг байгаа. Илангаяа купец Немчинов суутай байһан гэхэ. Гурбан алтанай прииск, Сүхын арһанай завод, Сэлэнгэ, Сүхэ, Ангар мүрэнэй пароходство тэрэнэй байгаа.

Элдэб үнгын купецүүдэй иимэ ехэ олзо оложо байхадань, эгээлэй зон ядуу үгытэй байдалда ажаһуудаг һэн. Гимназида, мүн реальна училищида ехэнхидээл ноёдой хүүгэд һурадаг байһан юм. «Городой аха һанаха хүнүүд» үгытэйшүүлэй хүүгэдые һургуулха гэжэ оролдодоггүй байгаа. Мүнөө болоод ерэхэдэ Кяхта городтомнай 3396 хүүгэд һурана. Харин тиихэдэ оройдоол 316 хүүгэд һуража байһан түүхэтэй.

Улад зон ехэ муухай уһа эдинэ, тэрээндэнь элдэб үнгын муухай юумэн ородог байна, тиимэһээ тэдэнэр халдабарита үбшэнүүдээр үбшэлжэ бэе бэедээ тараана гэжэ врач И. Н. Шмаков 1900 ондо бэшэһэн байна.

Теэд городой дума улад зониие аргалха, гэр байра бариха, уһанай сорго тодхохо зөөри һомолдоггүй байгаа. 1891 оной тоосооһоо харахада, һургуулида оройдоол 241 солхооб 21 мүнгэн, эмнэлгын хэрэгтэ 3749 солхооб 68 мүнгэн гаргашалагдаһан байна. Харин томо ноёдые хүндэлхын тулада 4947 солхооб 41 мүнгэн, тиихэдэ Дээдэ Үдэдэ хаанай уг залгаламжалагшые угтахын тулада 45627 солхооб 37 мүнгэн гаргашалагдаһан байха юм.

Иигэжэ ехэ ядаралта байдалда ороһон Кяхтын эгээлэй зон бүхы арадтаяа хамта хаанта хархис засагта эсэргүү тэмсэжэ эхилһэн байна. Тиигэжэ 1918 оной мартда Кяхтада Совет засаг тогтоһон байгаа. Гадаадын булимтарагшадай ерэхэдэ, мүн граждан дайнай үедэ Кяхта гээшэ хархис этэгээдүүдтэй тэмсэхэ ехэ шухала газар болоһон байна.

1920—1921 оной туршада Кяхтада Сүхэ Батор Чойбалсан хоёр революционно ажал-ябуулгаяа эрхилжэ, арад зониие баяд ноёдуудта эсэргүү тэмсэлдэ бодхооһон байна. 1921 оной зун Кяхта шадар советскэ болон Монголой хубисхалша сэрэгүүд нэгэдэбэ. Тэрэ үедэ Японой тухирдаһан барон Унгерн Монголдо добтолон ороһон юм. Тэрэниие советскэ болон Монголой сэрэгүүд бута сохиһон байна.

Арад зон өөрынгөө баатарнууд тухай хэзээшье мартахагүй. Совет засагай түлөө эрэлхэг баатарнуудай ами наһаяа алдаһан газартань 1954 ондо һүр жабхаланта памятник бодхоогдоо.

«Совет засагай түлөө тэмсэжэ унагшадай дурасхаал ёһололгын үдэр агуухэ тэмсэлдэ хабаадаһан бүхы нүхэдтэ үнэн зүрхэнһөө амар мэндэеэ хүргэжэ, коммунизм байгуулха хэрэгтээ амжалта түйлахыень хүсэнэб» гэжэ үльгэр түүхэдэ ороһон, граждан дайнай герой Лазогой һамган Ольга Лазо бэшэһэн байна.

Совет засагай үедэ Кяхта город гэээшэмнай айхабтар ехээр хубилаа. Урдань талын хилганын ургажа байдаг хубхай хооһон газарта соёл гэгээрэлэй, амаралтын гайхамшагта парк байгуулагдаа. Соёл болбосоролой, гэгээрэлэй олон эмхи зургаанууд бии болоо. Культурын байшан, кинотеатр, пионернүүдэй байшан, 10 гаран библиотекэ городто бии болонхой.

Октябриин революциин урда тээ Забайкалида ори ганса хүүгэдэй нэгэ гэр Кяхтада бии байһан юм. Мүнөө тэндэ хүүгэдэй гурбан гэр бии болонхой. Хүүгэдэй гэртэ хүмүүжүүлэгдэһэн Мария Дампилова, Тамара Беркина, Татьяна Сомова гэгшэд багшанар болонхой. Орлова Москвагай театрнуудай нэгэндэнь балерина болонхой.

Революциин урда бүхы аймаг соо 2 врач байһан юм. Мүнөө гансал городто 37 врач, дунда мэргэжэлтэй 40 гаран медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд ажаллана. Кяхта городой ажалшадай элүүрые хангаалха хэрэгтэ гүрэмнай жэл бүри 3 миллион гаран түхэриг гаргашална. Энэнь революциин урда тээхидэ орходоо хэдэн 10-аад дахин ехэ.

Кяхтада һурагшадай тоо нилээд олошороо. Совет засагай урда тээ городой бүхы һургуулинуудта 316 хүүгэд һурадаг байһан аад, мүнөө жэлдэ 3396 хүүгэд һурана.

Революциин урда тээ Кяхтада тусхай мэргэжэлтэй нэгэл дунда һургуули байһан юм. Мүнөө городто тиимэ һургуулинууд 4 болонхой: хүдөө ажахын болон индустриальна техникумүүд, медицинскэ һургуули, культпросветучилищи бии юм.

Революциин урда тээ Кяхтада хэдэн жэжэхэн предприятинууд бии байжа, сай багсалдаг, мүн шубуун дэн хэдэг байгаа. Совет засагай үедэ гуталай фабрика, промкомбинат, оёдолой фабрика, пивэ шанадаг завод болон бусад предприятинууд баригданхай. Сүхын арһанай завод оронойнгоо шэнэ һайн техникээр нилээд ехээр хангагдаа.

Кяхтын захада урдань таможниин байһан газарта ээрэлгын — трикотажна фабрика баригдажа байна. Энэ фабрика үдэр бүри дотор хубсаһанай 9950 хэһэг трикотаж, гадар хубсаһанай 400 хэһэг трикотаж, 500 гаран килограмм хүбэн болон бусад продукци бүтээхэ юм. Энэ фабрикын олон цехүүдтэ сомянга шахуу хүн хүдэлхэ. Фабрикын хажууда хүдэлмэришэнэй тосхон байгуулагдаха. Тэндэнь һургуули, клуб, баня, больница, хүүгэдэй сад болон хүүгэдэй ясли, столово, хэлхээ холбооной узел баригдаха юм.

Кяхтые тойроод ашагта малтамалнууд, илангаяа силлиманит ехэ. Энэ хэбтэшын баялигай талаар Кяхтын силлиманит гансал Индиинхиһээ бага. Мүнөө геологууд тэндэ хүдэлжэ байнхай.

Академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей кяхтынхидай эгээл һанаха, омогорходог юумэниинь гээшэ. Энэ музей хадаа Зүүн Сибирьтэ, мүн Алас дурна зүгтэ бии музейнүүдэй баянуудай нэгэн юм. Географяар, ботаникаар, археологёор палеонтологёор, антропологи болон этнографяар һонирхо[лтой] олон зүйлнүүд эндэ бии. Де[кабр]истнар—ахадүү Бестужев[уудай] өөһэдынь юумэн: коляска [...] стол, самовар, пистолет, по[...] дүүд болон зурагуудынь му[зейдэ] хадагалагдана. Советскэ аг[рано]миин үндэһэ һуури табиһан [...] Пряншниковай басаган нё[дондо] жэлдэ эпэ эрдэмтын өөрын [...] нүүдые, мүн 50 гаран фото[...] музейдэ бэлэглэһэн байна. Эд[...] мэнүүдынь музейн залнуудай [...] соо мүнөө харуулагдана.

Кяхтын научно-эмхи зургаа[нууд —] СССР-эй Наукануудай Акаде[миин] физикэ ба газарай институтдай [...] мическэ станци, СССР-эй [...] союзна географическа общ[ествын] отделени, метеостанци яһала [...] наар хүдэлжэ байна.

Хизаар ороноо шэнжэлхэ [музей]тын музейн үүсхэлээр байг[уула]даһан сейсмическэ станци ехэ [...] хүдэлмэри хэнэ. Мүнөө үеын [...] приборнуудаар хангагдаһан [...] станци Байгал шадар, Японд[...] рильска болон Алеутска арал[...] та, Дунда Азида, Дундада да[...] газарай хүдэлхэдэ хүрьһэнэй [...] хубилһые бэшэжэ абадаг.

Советскэ засагай 40 жэлэй [ойдо] бэлэдхэн, Кяхтын предприя[тинуу]дай ажалшад һара [...] бүри улам эршэмтэйгээр хүд[элжэ,] тогтоогдоһон даалгабаряа [...] үлүүлэн дүүргэнэ. Гуталай ф[абри]ка, оёдолой фабрика, Сүхын [арһа]най завод болон бусад предп[рияти]нууд түсэбһөө гадуур олон м[янган] түхэригэй продукци орондоо [...] бүри үгэнэ. Шэн габьяата аж[ала]раа тэдэнэр манай советскэ ороной хүсэ шадалые улам [...] жүүлнэ.

Р. Тугут[...]
А. Сурм[...]

Редактор Д. Л. ЛОБСА[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ. ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-[...] культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00549. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № [...]